

ΜΙΕΤΡΟΝΟΜΟΣ

Τρίμηνη έκδοση

Ιούλιος 2001

Τεύχος 2

800 σελ.

€ 2,35

ΠΑΝΤΕΛΗΣ
Χαλασινός

Νίκος Κυπουργός Αφεντούλα Ραζέλη
Βαγγέλης Περπινιάδης

ΜΕΤΡΟΝΟΜΟΣ

Τρίμηνη περιοδική έκδοση
Ιούλιος 2001

Έκδοση - Διεύθυνση:

Θανάσης Συλιβός

Ιδιοκτησία:

Μετρονόμος
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία
Μελέτης Ελληνικής Μουσικής
Στίλπωνος 8, Παγκράτι

Σχεδιασμός Εντύπου:

Ακρίβου Ευαγγελία
Οικονομίδης Δημοσθένης
Τηλ.: 94.08.832

Διορθώσεις:

Γεωργία Ελευθεριάδου

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Χρήστος Ασπμακόπουλος
Ηλίας Βολιότης - Καπετανάκης
Ηλίας Κατσούλης
Κώστας Μπαλαχούτης
Αντρέας Ντούσκας
Δημήτρης Οικονόμου
Πέτρος Πνευματικός

Συνεργασίες - Επικοινωνία:

Ανδρέα Δημητρίου 3, 173 41
Άγιος Δημήτριος
Τηλ./Fax: 97.03.932
Κιν.: 0974 930 838
E-mail: metro-no@otenet.gr

Διαχωρισμοί films-Εκτύπωση:

Mega Print, Τηλ.: 36.02.856

Ετήσια συνδρομή για Ελλάδα:

3.000 δρχ., € 8,80

Ιούλιος μήνας. Ημερολογιακά βρισκόμαστε στη μέση του καλοκαιριού, αν και τα τελευταία χρόνια ο καιρός δε δείχνει να συμφωνεί με ημερομηνίες και μήνες. Καλοκαίρι μπορεί να έχουμε το Μάϊο, καλοκαίρι και το Σεπτέμβριο. Παρ' όλα αυτά, μόλις αρχίσει να μυρίζει καλοκαιράκι, εκτός από τις διακοπές και τις αποδράσεις σε παραλίες, έρχονται στο μυαλό μας και τα θερινά φεστιβάλ, που χρόνο με το χρόνο αυξάνουν. Τόσο πολύ που χάνεις το μπούσουλα και χρειάζεται ειδικός οδηγός απλά και μόνο για να ενημερωθείς. Κάθε πόλη έχει και το δικό της. Από τη μια άκρη στην άλλη, όλη η Ελλάδα ένα φεστιβάλ! Δεν ξέρεις τι να διαλέξεις, που να πρωτοπάς. Μήπως όμως το ζητούμενο δεν είναι η ποσότητα αλλά η ποιότητα; Για τους περισσότερους δήμους-οργανωτές, μια συναυλία, μια θεατρική παράσταση έχει το ρόλο του πολιτιστικού άλλοθι: «Αγαπάμε τον πολιτισμό και τον στηρίζουμε» και να οι πολιτιστικές εβδομάδες, τα πολιτιστικά τριήμερα και διήμερα -τις περισσότερες φορές χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο- για να μη λέμε ότι δε νοιάζοντε για τον πολιτισμό αυτού του τόπου. Υπάρχουν όμως και ενδιαφέροντα πράγματα που μπορεί κανείς να επιλέξει. Αναρωτιέμαι όμως, με τον οργανισμό των καλοκαιρινών εκδηλώσεων, αν τελικά πολιτισμός υπάρχει μόνο το καλοκαίρι.

Θανάσης Συλιβός

μετρονόμος: Συσκευή που μετρά με ακρίβεια το χρόνο μιας μουσικής εκτέλεσης. Μελετήθηκε από τα τέλη του 17ου αιώνα, αλλά ανακατασκευάστηκε πλήρως το 1816 από τον J.N. Maelzer. Βασίζεται στην αρχή της ταλάντωσης του εκκρεμούς. Αποτελείται από έναν αιωρούμενο βραχίονα που ενεργοποιείται με μια κίνηση ανάλογη με εκείνη του ρολογιού και έχει στη βάση ένα σταθερό βάρος και στο πάνω μέρος της ράβδου ένα κινητό βάρος που μπορεί να ρυθμιστεί σε αντιστοιχία με διάφορες εγχοπές, ο οποίες αριθμούνται από το 40 ως το 200. Η αριθμηση αυτή αντιστοιχεί στον αριθμό των κινήσεων που κάνει η ραβδός σε ένα λεπτό. Ο πρώτος μεγάλος συνθέτης που δίνει μετρονομικές πληροφορίες για τα έργα του είναι ο Μπετόβεν.

(Εγκυκλοπαίδεια παγκόσμιας μουσικής, εκδ. Αλκυών)

Το **ΜΕΤΡΟΝΟΜΟ** θα τον βρείτε:

***Metropolis**, Πανεπιστημίου 64, Αθήνα/Πανεπιστημίου 54, Αθήνα/Τσακάλωφ 15 & Ηρακλείτου, Αθήνα/Ηρώων Πολυτεχνείου 30, Πειραιάς/Κασσαβέτη 3, Κηφισιά/Αγ. Γεωργίου & Πλάτωνος 1, Χαλάνδρι/Εθνικής Αντιστάσεως 27, Περιστέρι/Μεταξά 1, Γλυφάδα ***7+7**, Ηφαίστου 22, Αθήνα ***Πολιτεία**, Ασκληπείου 1, Αθήνα ***Πρωτοπορία**, Γραβιάς 3-5, Αθήνα ***Εστία**, Σόλωνος 60 ***Ναυτίλος**, Χαριλάου Τρικούπη 28, Αθήνα ***Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο**, Θεμιστοκλέους 37, Αθήνα ***Θεμέλιο**, Σόλωνος 84, Αθήνα ***Χάρτινος Κόσμος**, Γρηγορίου Λαμπράκη 236, Νίκαια ***Μουσικά όργανα Δήμου**, Εμμ. Μπενάκη 27, Αθήνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Με ποια τραγούδια να (σε) θυμάμαι; 4

Τα παραμύθια της πόλης 6

Μεταξύ των άλλων 7

Εστιάσεις 9

Νίκος Κυπουργός 10

Οι τραγουδοποιοί στο ελληνικό τραγούδι, τη δεκαετία του '80 14

Παντελής Θαλασσινός 16

Αφεντούλα Ραζέλη 22

Σελίδες 24

Άσμα το λαϊκό: Βαγγέλης Περπινιάδης 26

Πίσω από τα όργανα: Δημήτρης Χιονάς 30

Αναγνώσεις 32

Ακροάσεις 34

Τρία

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥ

ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ
ήχων αληθινών

www.musicmirror.gr

Εκδόσεις - διανομές δίσκων ελληνικής μουσικής

Α Κ Ρ Ι Β Ε Σ

Με ποια τραγούδια να (σε) θυμάμαι;*

Τα τραγούδια είναι οι αναμνήσεις μας. Τα πρόσωπα που αγαπήσαμε, η προσωπική μας μυθολογία, αλλά και η συλλογική μας μνήμη.

Μ' ένα τραγούδι του Γιώργου Παπασιδέρη θυμάμαι τον πατέρα μου. Βούρκωνε, όταν άκουγε το «Γιάννο», ένα παραδοσιακό επιτραπέζιο. Αργότερα έμαθα πως το '44 έχασε τον αγαπημένο του αδελφό —Γιάννη τον έλεγα— που τον εκτέλεσαν οι Γερμανοί φεύγοντας, σε μια ξερολιθιά, δίπλα στο ερημικό ξωκκλήσι του Αϊ Γιάννη. Κι όταν, μεγάλος πια, μου αποκρυπτογραφήθηκε αυτό το τραγούδι μέσα από τη μελέτη της ιστορίας, είδα ότι ο συνειρμός του πήγαινε πολύ πίσω, στα χρόνια του '21.

*Σπκώσ(ου) απάνω Γιάννο μου
και μη Βαριοκοιμάσαι
Βρέχει ο ουρανός και βρέχεσαι
χιονίζει θα κρωάσεις
θα σου βραχούνε, Γιάννο μου,
τ' άρματα.*

Ο Γιάννος λοιπόν ήταν ο Γιαννάκης Νοταράς, αρχοντόπουλο από τα μέρη μας (Τρίκαλα Κορινθίας), που σκοτώθηκε στη μάχη του Φαλήρου (1827). Αρα ο Γιαννάκης Νοταράς, ο θεϊός Γιάννης της αντίστασης και ο πατέρας μου συναιρούνται και... συντηρούνται σ' ένα τραγούδι, τώρα και δικό μου

αγαπημένο.

Τη μάνα μου πάλι τη θυμάμαι με άλλο τραγούδι.

*Μη με στέλνεις μάνα στην Αμερική
γιατί θα μαραζώσω
και θα πεθάνω εκεί.*

Τραγουδούσε περιπαθώς μιμούμενη τη Ρίτα Αμπατζή. Της θύμιζε, φαίνεται, τις φίλες της που έφυγαν, τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα με μια φωτογραφία στο χέρι (του γαμπρού που τις περίμενε), για «το Αμέρικα». «Κακούργα μετανάστευση» που θα έλεγε, πολλά χρόνια αργότερα, ο Στέλιος.

Ένα τραγούδι συνδέει τη μάνα μου με τη μετανάστευση, με τη μοίρα των γυναικών της γενιάς της, με την «καταραμένη φτώχεια» και εμένα με εκείνη (τη μάνα μου) και όλα όσα την περιέχουν.

Διδάσκοντας ιστορία σε ένα γυμνάσιο της Αθήνας, έβαλα να ακούσουν το τραγουδάκι αυτό οι μαθητές μου ως συμπληρωματικό-βιωματικό στοιχείο στο ανάλογο μάθημα. Δεν τους έλεγε και πολλά. Ξένο και μελό τους φάνηκε. Πώς και πού να εξηγήσω ποια πρόσωπα και ποιες χαμένες ηλικίες μου θύμιζε;

Με τραγούδια θυμάμαι και τη μικρή μου αδελφή, να «αντιγράφει» τη Γιώτα Λύδια («Συ μου χάραξες πορεία», «Αχ να μπορούσα» κλ.π.), τον παππού μου να περιγράφει δόξες ηρωικών παλικαριών και άτυχων ερώτων, τη γιαγιά

να ζωντανεύει τις τσαχπινιές της Ριρίκας στο ομώνυμο οπερετικό άσμα ή τη μέχρι θανάτου ερωτική απελπισία της Γκόλφως, τον πόνο της Ρεζεντά για τα χρόνια και τα χιόνια, της Νεραντζούλας που σκληρός άνεμος της μάδησε φύλλα και ανθούς.

Με τραγούδια θυμάμαι και τη μελαγχολική Αγγελική, χήρα της γειτονιάς, να λυγίζει στο βάρος της «Συννεφιασμένης Κυριακής».

Τραγούδια είναι τα παιδικά μας χρόνια. Το «Αχ, πατρίδα μου γλυκιά» στο δημοτικό, ας πούμε.. (Αλήθεια, δε νομίζω αργότερα να την αγάπησα τόσο τη «γλυκιά πατρίδα», όσο τότε με εκείνο το τραγούδι).

Τραγούδια είναι τα πανηγύρια και οι γιορτές στο σπίτι (πάρτι ποτέ δε θα τις πω), οι γάμοι, οι βαπτίσεις, οι χωρισμοί και οι ξενιτεμοί. Είναι οι τραγουδίστριες με το ντέφι, το αχυρένιο μαλλί, τα βραχιόλια (από χρυσόχαρτο;), τα δαχτυλίδια, τα λαμέ φορέματα, το ξύλινο πατάρι με τα πολύχρωμα λαμπιόνια, το πάθος της Ρόζας (ναι, την είδα έφηβος σε πανηγύρι «σπασμένη», αλλά πάντα «η Ρόζα η Ναζιάρα», να γέρνει λιγωμένη στον ώμο του άγνωστου μελαχρινού κλαρινιτζή).

Σ Τ Ι Υ Μ Ε Σ

του Ηλία Κατσούλη

*Αυτά τα μάτια τα γλυκά
για πες μου που τα βρήκες
τα έκλεψες,
τ' αγόρασες για δανεικά τα πήρες.
(αφιερωμένο στην πρώτη
του χορού, τότε)*

Τραγούδια είναι (πόσα δεν είναι!) ο καλλικέλαδος τραγουδιστής στο τραπέζι του γάμου που έλεγε εκείνα τα βαριά και θλιμμένα, αταίριαστα στη χαρά, αλλά τόσο ταιριαστά στην αδιόρατη, κρυμμένη στο βάθος των ματιών, μελαγχολία της ύψης και των γονιών της που αποχωρίζονταν. (Άραγε ποια «κακούργα πεθερά» την περιμένε, αφού τότε η συγκατοίκηση ύψης - πεθερικών ήταν κανόνας απαράβατος στην επαρχιακή κοινωνία). Τραγούδια είναι και τα παλικάρια της δεκαετίας '50 - '60 που έφευγαν «καραβανιές», για τη Γερμανία και την Αυστραλία, και την παραμονή της αναχώρησης το «έκαιγαν» με ολονύχτιο γλέντι, πριν κουνήσουν την άλλη μέρα (τη συννεφιασμένη) μαντίλια - δάκρυα, ενώ οι δίσκοι του Καζαντζίδη έλιωναν στα πικ - απ και στα ραδιόφωνα της επικράτειας. Είναι και εκείνες οι ανεπανάληπτες σχολικές εκδρομές με τις βραχνιασμένες κορώνες και τα πιο υπέροχα φάλτσα που έγιναν ποτέ. Είναι τα παραθαλάσσια ταβερνάκια (με «μπίρες και καλαμαράκια») και τα τζουκ μποξ με το στεναγμό του Αγγελόπουλου στη «Μαγκάλα» του Γαβαλά στο «Όσο με μαλώνεις», του Μενιδιάτη στο «Περιφρόνα με γλυκιά μου»,

της Καίτης Γκρέυ στα «Ξένα χέρια», του Στέλιου -αχ, αυτός ο Στέλιος!- στο «Αυτή η νύχτα μένει», αλλά και της Μαριάννας Χατζοπούλου στο «Άλλος σ' αγάπησε κι άλλος σε παίρνει» (τόσες φωνές μυθικές, τόσα τραγούδια-μύθοι).

Είναι -τέλος- η διαμόρφωση μιας άλλης σκέψης και συνείδησης με τα τραγούδια του Μίκη και του Διονύση, μιας άλλης αισθητικής με τα κομποτεχνήματα του Μάνου, είναι τα «μαθήματα ανάτασης» στο «κρυφό σχολειό» της Λήδρας του Μαρκόπουλου και στο «μεγάλο μας τσίρκο» του Ξαρχάκου με ιεροφάντη το Νίκο Ξυλούρη.

*Μα τα τραγούδια είναι γυαλιά
σπασμένα όπου πατήσεις
βιογραφίες των νερών που ήπιες
και δεν ήπιες
το χαρακίρι με ονόματα
και λεπτοδείκτες που έκανες.
(Κική Δημουλά)*

και
*τα πιο όμορφα τραγούδια
των ανθρώπων
αυτοί που απ' τη μεριά του πόνου
επιστρέφουνε τα γράφουν.
(Μαρία Αρχιμανδρίτου)*

Και δεν είναι τόσο η μουσική τους που ηχεί στα αυτιά μας και στη μνήμη, όσο τα λόγια τους. Το τραγούδι, βέβαια, είναι ένα σώμα στίχος - μουσική, αλλά ο στίχος είναι

η εικόνα του στην οθόνη του μυαλού. Τα λόγια, άλλοτε απλά, άλλοτε σπαρακτικά (στα σπουδαία τραγούδια) είναι κεντημένα στον αργαλειό του χρόνου και του πόνου, είναι οι «αέρηδες δροσιάς μαζί και λαύρας», είναι ο «ήχος από την πρώτη -και παντοινιή- ποίηση της ζωής μας», η νοσταλγία αυτού που ήμασταν και ζήσαμε κάποτε.

Υ.Γ. 1

Ο στίχος του Μάνου Ελευθερίου ήταν η σπορά.

Τώρα ξέρω με ποια τραγούδια θυμάμαι, ποιους και τι.

Ξέρω τι δε θέλω (και τι δεν μπορώ) να ξεχάσω.

Έβαλα σε παρένθεση την προσωπική αντωνυμία «σε» στον τίτλο - στίχο του Μάνου, γιατί εσένα δεν ξέρω με ποια τραγούδια να σε πρωτοθυμάμαι (χαρούμενα; θλιμμένα; ρεμπέτικα; συμρναίικα; κρητικά; θυμάσαι εκείνο του Μουντάκη; «Μη με ρωτάτε αν αγαπώ και ποιο το μυστικό μου/ έχω κι εγώ δικαίωμα να κρύβω τον καημό μου» ή ΜΕ ΕΚΕΙΝΑ ΠΟΥ ΔΕ ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΑ;

Υ.Γ. 2

Καμιά φορά το τραγούδι

ενός περαστικού

είναι ό,τι πιο ωραίο ζήσαμε.

Τάσος Λειβαδίτης

ΜΑΪΟΣ 2001

*στίχος του Μάνου Ελευθερίου

τα παραμύθια της πόλης

του Δημήτρη Οικονόμου

24 ώρες στο Αιγαίο

Όλα άρχισαν χίλιες και μια νύχτες πριν γεννηθεί στη γη το πρώτο παιδί.

Το σύμπαν εγκυμονούσε την Άνοιξη και ο μαύρος Ωκεανός μετρούσε τις τελευταίες ώρες της μεγάλης νύχτας.

Απέραντη σιωπή κάλυπτε την αίθουσα των δελφινιών. Οι αντανακλάσεις του γαλαζίου, στον ύστατο σπασμό τους, στάζαν ακόμη φως στις άκρες του άδειου θρόνου. Ο Θεός έλειπε πολύ καιρό...

Οι Ηράκλειες Πύλες μόλις σχηματισμένες. Στις ακτές τους, σκόρπια 'δω και 'κει ψίχουλα απ' το στόμα Του. Φύσηξε το Βουνό ν' ανοίξει στα δύο η θάλασσα, λάβα γαλάζια σαν το αίμα Του, άρχισε να κυλά αργά ανάμεσα Αφρική και Ευρώπη και να χύνεται απ' τη Μεσόγειο στην άλλη μεριά του κόσμου.

Στο βυθό της Σαντορίνης, το στριφτό χαρτί με τον καπνό του ηφαιστείου, ακόμη νωπό απ' τα χείλη Του, θ' ανάψει σε λίγο, για να βαφτίσει το πέλαγος στη φωτιά της ομορφιάς: Αιγαίο.

Η πύλη της Νάξου, ο ανεμοδείκτης της αιωνιότητας, μάρμαρο κομμένο απ' τα πλευρά Του. Θα περισσέψει κάμποσο για Πάρο και Αντίπαρο και λίγο για να σμιλέψει τα ακρωτήρια.

Ο κάμπος της Τροίας μια στάχινη ανεμογραφία.

Παρθένες κόρες, λατρεμένες στο μέλλον, έρχονται στο Σκάμανδρο να πλύνουν τα ματωμένα τους ρούχα. Αγέννητες ακόμη, μυροβόλες σκιές που διατρέχουν τη νεογέννητη πλάση για να της χαρίσουν το νόημα του παραμυθιού. Στην παραλία πιασμένες χέρι-χέρι σπίνουν συρτό χορό, γέροντας σαν τα στάχυα, πότε δεξιά και πότε αριστερά.

Τούτες οι κόρες θα ζήσουν ζανά, έπειτα από αιώνες, μέσα σε διαμερίσματα. Τότε θα φορούν τζιν και λευκό πουκάμισο· λερωμένες χοντρές κάλτσες και φθαρμένα καφέ μποτάκια· στο Παγκράτι, την Καισαριανή, την Καλλιθέα, τον Πειραιά· μεσοτοιχία με τους ποιητές που θα γράφουν για 'κεινες. Τίποτα δε θα τους θυμίζει, όχι τι υπήρξαν κάποτε αλλά ποιες πραγματικά είναι τώρα.

Ούτε η χαρακιά στη φτέρνα, απομεινάρι του χορού σ' ακρογιάλι με τα γραμματόσημα βότσαλα:

Κι όμως, θα ζήσουν σαν θεές, γιατί εδεμίζουν σιωπηλά το βόρβορο της καθημερινότητας...

Ωστόσο, τώρα αναδύεται εκθαμβωτική, σμιλευμένη με μαστοριά η Μήλος, γιομάτη λαμπερούς κρυστάλλους οφιανού.

Στο βάθος του ορίζοντα η Λέσβος και η Λήμνος με τους απολιθωμένους ελαιώνες μετάλλου που τις κάνουν να λαμποκοπούν από μακριά: Και στον πυρήνα του αρχιπελάγους φυτεμένη η Δήλος, λιτή κι απέριτη μαρμαρίνη δροσοσταλίδα, συμπληρώνει θριαμβευτικά τον τοκετό της πλάσης...

Ο βυθός του αιγαιακού ονειρίου κατ' εικόνα κι ομοίωση του ασυνείδητου. Μια χαμένη Ατλαντίδα απλωμένη σ' όλο το μήκος

και το πλάτος του. Εκατοντάδες λευκά ξωκκλήσια βυθισμένα. Το καντήλι τους αναμμένο, καίει χωρίς λάδι· γιομάτο, ζέκειλο απ' το δάκρυ των θνητών.

Ένας ολόκληρος λαβύρινθος χωρίς μίτο, αλλά με νευρώνες, μυς και ιστούς διακλαδωμένους από την Κνωσό ίσαμε την χώρα των Κικόνων. Αιμοφόρα αγγεία κρασιού και λαδιού. Η λεωφόρος του συνειρμού και του Ονήρου, του τυφλού ασιδού από τη Χίο. Φως και σκοτάδι στις ίδιες αναλογίες, καθώς οι αρτηρίες και οι φλέβες, το καθαρό και το βρώμικο αίμα, που θα κυλήσει κάποτε μέσα μου.

Το εργαστήρι Του έρημο μετά την καταιγίδα· γεμάτο λαδομπογιές, άστρα, πηλό, μολύβια, καπνό, κιθάρες, αλάτι, σελίδες με ποιήματα, στακτοδοχεία ξεχειλισμένα από τέφρα ταξιδιών, παρτιτούρες με χυμένο πάνω τους γλυκάνισο, φλούδες πορτοκάλι και κομμάτια φωτιάς διασκορπισμένα...

«Εν αρχή ην ο Λόγος, και ο λόγος ην προς τον Θεόν, και Θεός ην ο Λόγος», βροντοφώναξα στον πυρακτωμένο ορίζοντα.

Ο Θεός ήταν έτοιμος. Είχε πάρει τη μεγάλη απόφαση να δωρίσει στη μάνα μου, τη θάλασσα, το παράξενο παραμύθι της ζωής. Ένα μωρουδίτικο κλάμα ζωντάνεψε την αυλή της Μονεμβασιάς και ζύνηψε ευχάριστα τις νεράιδες και τους αγγέλους του δάσους. Ο ψίθυρος έκανε γρήγορα το γύρο του κήπου: «Γεννήθηκε το φως...»

«Ούτος ην εν αρχή προς τον Θεόν. Πάντα δι' αυτού εγένετο, και χωρίς αυτού εγένετο ουδέ εν ο γέγονεν. Εν αυτώ ζωή ην, και η ζωή ην το φως των ανθρώπων. Και το φως εν τη σκοτία φαίνεται, και η σκοτία αυτό ου κατέλαβεν», απάντησε η πχά μου πίσω από το βουνό.

Η μάνα μου το φύλαξε, για περισσότερο από δέκα αιώνες στα γαλάζια της βάθη σα ναυαγισμένο όρκο. Κάποτε ήρθε η κρίσιμη στιγμή να το χαρίσει, με τη σειρά της, στο γιο του Ανθρώπου, γιατί πολλά τα δάκρυα στα μάτια του και πλήθος οι λυγμοί στο όνομά της.

«Κάθε φορά που νιώθω μόνος έρχομαι κοντά σου. Όταν όλοι οι άλλοι μ' έχουν εγκαταλείψει, έρχομαι σε 'σένα που 'σαι Εκείνη που δεν εγκαταλείπει ποτέ! Η πρώτη κι αληθινή μου μήτρα...»

Μεταξύ των άλλων...

επιμέλεια: Θανάσης Σουλβός

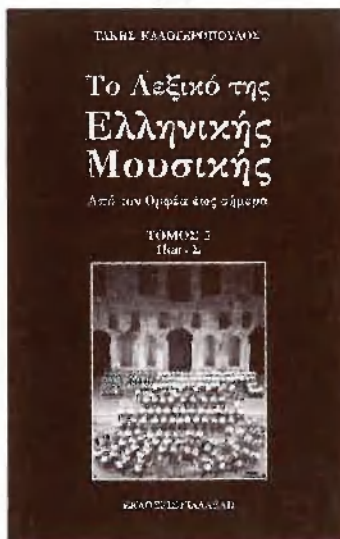
Ολοκληρωμένη ηχογράφηση στο **Τραγούδι του Νεκρού Αδελφού**

Την περίοδο 1960-61, ο Μίκης Θεοδωράκης, συνθέτει στο Παρίσι το έργο *Το τραγούδι του Νεκρού Αδελφού*. Πηγή έμπνευσής του, η σύγχρονη νεοελληνική ιστορία, με τους δικούς της μύθους και σύμβολα, το δημοτικό και λαϊκό τραγούδι αλλά και οι αρχαίοι τραγουδοί. Πρόκειται για ένα είδος σύγχρονης λαϊκής τραγωδίας, που τα θέματά της είναι βασισμένα στον Εμφύλιο. Σχετικά με το χαρακτήρα της μουσικής, ο Θεοδωράκης, στο βιβλίο του *Το χρέος* (τόμος Β', σελ. 370) σημειώνει:

«Ορισμένα από τα τραγούδια του Νεκρού Αδελφού έχουν ίσως, τον πιο γνήσιο λαϊκό χαρακτήρα, σε σχέση με όλη μου τη σχετική δημιουργία. Οι πενιές τους –εισαγωγές και γέφυρες– ζυγίζουν σε σημασία και σε αξία, όσο και το μέρος που τραγουδιέται. Είναι όλα ζειμπέκικοι χοροί. Όσο πιο δραματικός, ποιητικός και υψηλός είναι ο στόχος του έργου –σκέφτηκα– τόσο περισσότερο λαϊκή, τόσο γνησιότερα νεοελληνική, θα πρέπει να είναι η μουσική του ουσία και υφή. Γιατί, εξάλλου, αυτό το στοιχείο είναι που κάνει τελικά προσιτή και οικεία τη σύγχρονη τραγωδία στις πλατιές λαϊκές μάζες.»

Η πρώτη ηχογράφηση του έργου έγινε το 1962 με ερμηνευτές τους Γρηγόρη Μπιθικιώτη, Βέρα Ζαβιτσιάνου, Δέσποινα Μπεμπεδέλη και χορωδία. Σολίστες στο μπουζούκι, το δίδυμο Παπαδόπουλος – Καρνέζης.

Η νέα, ολοκληρωμένη κυκλοφορία του έργου, από τη Warner Music, περιλαμβάνει την «Αλυσίδα», που η λογοκρισία είχε απαγορεύσει να μπει στην πρώτη ηχογράφηση, καθώς και τα νέα τραγούδια που πρόσθεσε ο Θεοδωράκης, στη παρουσίαση του έργου, το 1981. Ερμηνευτές στη νέα αυτή έκδοση, είναι ο Δημήτρης Μπάσης, η Νένα Βενετσάνου, ο Γιάννης Μπέζος και φωνητικό σύνολο έντεκα χορωδών. Τα λαϊκά ορχήστρα Μίκης Θεοδωράκης συμπληρώνουν τα όργανα βιολί, τσέλο, τρομπέτα, τρομπόνι, κλαρίνο και σαντούρι, ενώ το εξώφυλλο του cd φιλοτέχνησε ο Αλέκος Φασσιανός. Το έργο με τους ίδιους συντελεστές, θα παρουσιαστεί σε περιοδία σε όλη την Ελλάδα.

Η ελληνική μουσική έχει το λεξικό της

Κυκλοφόρησε και ο πέμπτος τόμος του Λεξικού της ελληνικής μουσικής του Τάκη Καλογερόπουλου, από τις εκδόσεις Γιαλλέπη. Αποτελεί ένα σπουδαίο και ξεχωριστό έργο, που με την ολοκλήρωσή του (αναμένεται και ο έκτος τόμος) έρχεται να πλουτίσει την ελληνική μουσική βιβλιογραφία. Στα 11.000 λήματα του λεξικού ο αναγνώστης μπορεί να πληροφορηθεί για ό,τι έχει σχέση με την ελληνική μουσική, από την αρχαιότητα ως σήμερα: Ελληνικές μυθολογικές μουσικές παραδόσεις, ελληνική όπερα και οπερέτα, λαϊκή και νεολαϊκή μουσική, ρεμπέτικο και έντεκνο τραγούδι, ελληνικούς χορούς και πολλά άλλα.

Χειροποίητος «Χασομέρης»

Δεκατρία τραγούδια περιλαμβάνει η νέα δουλειά του Παντελή Χατζηκυριάκου και των Παλαιολόγων (εκδ. Lyra) που κυκλοφόρησε πρόσφατα, με τίτλο «Ο χασομέρης». Την παραγωγή ανέλαβε ο Νίκος Παπάζογλου που τραγούδησε και ένα τραγούδι. Πρόκειται για λαϊκόμορφες μπαλλάντες, με άρωμα απ'τα παλιά και έντονη κριτική διάθεση για το σύγχρονο τρόπο ζωής, παιγμένα από ανθρώπους με μεράκι. Να που προκύπτουν ακόμα «χειροποίητοι» δίσκοι, σε πείσμα των καιρών.

ΝΙΚΟΣ ΚΥΠΟΥΡΓΟΣ

«Ευτυχισμένος άνθρωπος κι ωραία η εκλογή του»

του Χρήστου Ασπρακόπουλου

Νίκος Κυπουργός

είναι ένας άνθρωπος

ευνοϊμένος. Οι καλές

του μοίρες έγειραν απάνω από τη

βρεφική του κλίνη και τον προίκισαν

μ' ένα σπάνιο μουσικό τάλαντο. Με

αυτό το εφόδιο και τη συμπαράσταση

φωτισμένων δασκάλων κατάφερε

εκείνος κάτι αληθινά σπάνιο. Υπά-

κουσε σ' αυτό που τον πυρπολούσε κι

έκανε ακριβώς και πάντα αυτό που

ήθελε με το δικό του τρόπο.

Μιλήσαμε στο σπίτι του, στους πρόποδες του Λυκαβηττού με αφορμή την καλλιτεχνική και εμπορική επιτυχία του τελευταίου δίσκου του *Τα μυστικά του κήπου*. Με εφελτίριο αυτό το θέμα, ο συνθέτης ανέπτυξε ενδιαφέρουσες απόψεις για τη μουσική, για την εφήμερη και την προσιώνιο διάστασή της.

«Οι πωλήσεις του δίσκου ήταν μια ευχάριστη έκπληξη. Ωστόσο ούτε τώρα αλλάζει η σταθερή άποψή μου ότι οι πωλήσεις δεν αποδεικνύουν τίποτα, αυτό είναι σίγουρο. Η λέξη «επιτυχία» δεν έχει καμία σχέση με την επιτυχία. Επιτυχία στους αιώνες των αιώνων, σήμαινε το αποτέλεσμα να είναι επιτυχές, δηλαδή να έχει καλλιτεχνική αξία και να δοκιμαστεί στο χρόνο. Αυτό θα μας δείξει αν είναι ένα έργο επιτυχές ή όχι. Τώρα η λέξη επιτυχία σημαίνει μόνο πωλήσεις. Δεν θα είχα αντίρρηση να υπήρχε μια άλλη λέξη που να σημαίνει ότι αυτός ο δίσκος πέτυχε οικονομικά, πέτυχε στο επίπεδο των πωλήσεων. Αυτά τα ξέρουν όλοι, αλλά η συμπεριφορά τους δείχνει ότι δεν τα ξέρουν και μιλάω όχι μόνο για τη συμπεριφορά των εταιρειών αλλά για τη συμπεριφορά όλων των φορέων, ραδιοφώνων και δισκοπωλείων. Επειδή είναι εμπορική η ουσιαστική τους δραστηριότητα, αποσιωπούν οτιδήποτε άλλο και περιορίζουν τη λέξη επιτυχία στις πωλήσεις. Αυτή η διαπίστωση, όσο κι αν είναι αυτονόητη, ποτέ δεν τονίζεται αρκετά. Υπάρχει μια «υπέροχη» συνομωσία μεταξύ των τραγουδιστών, των εταιρειών και του κοινού και είναι όλοι ευχαριστημένοι. Αυτό είναι αλήθεια και δεν περιέχει κανένα παράπονο. Εφ' όσον χαίρεται ο κόσμος ο οποίος αναζητά στη μουσική μόνο διασκέδαση και οι εταιρείες χαίρονται γιατί βγάλουν πολλά λεφτά και οι τραγουδιστές χαίρονται γιατί

γίνονται εξώφυλλα και ικανοποιούν τις προσωπικές τους ανάγκες, τελείωσε. Δεν υπάρχει όμως εκεί το πρόβλημα. Το θέμα είναι πως θα υπάρχει πάντοτε μια πρόσβαση σ' εκείνους τους ανθρώπους οι οποίοι έχουν να προτείνουν κάτι διαφορετικό και να πουν κάτι άλλο. Το σημαντικό είναι να έχουν κι αυτοί ένα βήμα. Φαίνεται ότι εγώ είμαι πάρα πολύ τυχερός γιατί κατάφερα όχι μόνο σήμερα αλλά και όταν πουλάω χίλιους δίσκους, να έχω αυτό το βήμα τόσο στις εταιρείες οι οποίες να έχουν ένα άλλοθι όσο και σ' ένα περιορισμένο—πλην ενεργό—κοινό που κάθεται κατά μόνας και ακούει αυτή τη μουσική. Αυτό είναι ιδανικό κοινό. Αυτός ο ακροατής που δίνει έξι χιλιάδες για ένα ορχηστρικό cd και δε θα το «βάλει» στο αυτοκίνητο, ούτε όταν μαγειρεύει στην κουζίνα. Ένα τεράστιο πρόβλημα από το οποίο πάσχουμε, είναι η ακρόαση της μουσικής. Στους νέους ανθρώπους οι οποίοι «σχηματίζονται» αυτή τη στιγμή είναι καλά να τους πει κάποιος ότι η μουσική πάντα ήταν μια τέχνη για ακρόαση, δεν ήταν μια τέχνη για διασκέδαση μόνο. Παλιότερα πήγαινες σε μια αίθουσα και προετοιμαζόσουν με κάθε τρόπο μέσα σου για να ακούσεις μουσική όπως είσαι συγκεντρωμένος όταν διαβάζεις ένα βιβλίο. Σήμερα σε αντίθεση με το βιβλίο, η μουσική μπορεί να σε συνοδεύει παντού με αποτέλεσμα από ένα σημείο και μετά να σταματάς να ακούς γιατί βομβαρδίζεσαι πανταχόθεν από μουσικές, οι οποίες έρχονται από παντού. Ξέχασαν έτσι όλοι ότι «υπάρχει μουσική για ακρόαση» όπως έλεγε ο Χατζιδάκις. Η μουσική για ακρόαση όμως σου αποκαλύπτεται σιγά-σιγά, έχεις μια σχέση πιο βαθιά μαζί της, απαιτεί κάποια εξοικείωση σε αντίθεση με τη μουσική για διασκέδαση. Η μουσική είναι ίσως η πιο ισχυρή από τις τέχνες. Έχει μια τεράστια δύναμη να παρασύρει τα πλήθη και στους ξεσπκωμούς και στους πολέμους. Η μουσική έχει την ιδιότητα να σου αποβάλλει ένα κλίμα εθνικό ή να σε συγκινεί θρησκευτικά. Πάντα οι εξουσίες είχαν ανάγκη τη μουσική για να στηριχτούν πάνω της. Σήμερα που η κατεξοχήν εξουσία είναι η οικονομική βλέπουμε ότι πέρασε στα χέρια της κορυφαίας οικονομικής δύναμης που είναι η Αμερική, η οποία μέσω της μουσικής έχει τη δυνατότητα να διεισδύει αναίμακτα σ' όλους τους πολιτισμούς από την Ευρώπη έως την Κίνα. Δεν έχω τίποτα εναντίον της ροκ όμως δεν είναι τυχαίο ότι μετά την ελληνική μουσική ακούγεται περισσότερο η αμερικανική στη χώρα μας. Νομίζω ότι αν η Ρωσία ήταν ισχυρότερη θα ακούγαμε ρώσικη μουσική. Η ροκ έχει βγάλει αριστουργήματα αλλά πώς ξεκινήσαμε ότι υπάρχουν και κάποιοι ρουμάνοι και κάποιοι βούλγαροι και κάποιοι τσέχοι μουσικοί. Όλοι αυτοί είναι υποδεέστεροι από τους αμερικάνους; Δεν πάω να κάνω την εύκολη αντιαμερικανική προπαγάνδα, δεν είμαι καθόλου αντιαμερικανός αλλά δεν θέλω να είμαι φιλοαμερικανός

ΝΙΚΟΣ ΚΥΠΟΥΡΓΟΣ

έτσι ώστε να είμαι αντί... όλα τα άλλα. Πρέπει να δώσουμε κάποιες ευκαιρίες και στους ασιάτες και στους αφρικανούς. Δεν τους δίνει όμως κανείς ευκαιρίες.

Αν έρθει κάποιος και μου πει ότι η ροκ επικράτησε γιατί είναι πιο σημαντική από την ινδική, θα πει ότι είναι άσχετος. Ο κόσμος, αυτό που πρέπει να μάθει, είναι να μη προσκολλάται σε ένα είδος, στο οποίο τον συνήθησαν και έχει την ψευδαίσθηση ότι το επέλεξε. Πώς το επέλεξε, αφού ήταν το μόνο που άκουγε; Είναι ωραίο να συγκινούμαστε από την τέχνη. Είναι καλό να είμαστε λίγο πιο ανοικτοί απέναντί της.

Ένα άλλο ενδιαφέρον κεφάλαιο είναι γιατί γίνονται σήμερα δίσκοι. Αυτό είναι το πρώτο ερώτημα που έπρεπε να τεθεί. Αν το σκεφτείς, θα δεις ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος. Κατ'εξάιρεση υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι, οι οποίοι έχουν κάτι να πουν, μαζεύονται και το λένε. Αυτή είναι η φυσική πορεία.

Οι δίσκοι που βγαίνουν όμως, δεν ακολουθούν αυτή την πορεία. Αντίθετα κάποιοι τραγουδιστές, οι οποίοι έχουν κάνει συμβόλαια με τις εταιρείες βγάζουν κάποιους δίσκους. Αυτό το ξεχνάμε. Από πότε η δημιουργία γίνεται αποκλειστικά και μόνο για οικονομικούς λόγους; Όταν αυτοί οι άνθρωποι ψάχνουν να βρουν τραγούδια, αρχίζει μεγάλος μπελάς. Γιατί θέλουν να κάνουν εντύπωση και ταυτόχρονα ένα άλμα, μια νέα πρόταση και κάτι που δεν έχει ξαναγίνει. Αυτή είναι η αγωνία τους, τι θα πουν κι όχι αν πραγματικά έχουν κάτι να πουν. Κανείς δε λέει «βάζω τους όρους μου», γιατί οι όροι μπαίνουν όταν ξέρεις τι θέλεις να πεις. Έχουν πέσει όλοι θύματα του ανταγωνισμού έναντι αυτού που πέτυχε, δηλαδή πούλησε, πιο πολύ. Αυτός είναι ο στόχος τους. Με ενδιαφέρει να γίνονται πράγματα για ένα λόγο, να μην είναι θνησιγενή. Ο Χατζιδάκις και ο Σαββόπουλος έβγαζαν δίσκους, μόνο όταν είχαν κάτι να πουν. Έτσι τώρα κανείς δε μπορεί να τους κατηγορήσει ότι δεν είναι σημαντικά αυτά που έκαναν. Προσάτευσαν κάτι επειδή το αγαπούσαν, επειδή δε μπορούσαν να κάνουν αλλιώς. Ποιός το κάνει σήμερα αυτό;»

Θα απαντήσω σ' αυτή την αιωρούμενη ερώτηση: Ελάχιστοι. Σίγουρα όμως ένας από αυτούς είναι ο Νίκος Κυπουργός, καλοί μου ακροατές, που διαβάζετε αυτές τις γραμμές κατά μονάς, όπως ελπίζω ότι ακούτε και τη μουσική που σας συνεπέρνει.

Αν αυτή τη στιγμή είστε σε διακοπές, κάντε μια μικρή σπονδή με νερό της θάλασσας, με την ευχή να υπάρχουν πάντα οι φωνές και τα πνεύματα που δεν εφρησκάζουν και δεν παύουν να αναζητούν την ουσία της μουσικής κάτω από τα ιλουστράσιόν εξώφυλλα των cd's.

“ η μουσική
πάντα ήταν
μια τέχνη
για ακρόαση,
δεν ήταν
μια τέχνη
για διασκέδαση μόνο ”

ΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΟΠΟΙΟΙ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

δεκα τέσσερα

έννοια «τραγουδοποιός», από τα μέσα κυρίως της δεκαετίας του '80, αρχίζει να χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο και φτάνοντας στις μέρες μας, όποτε γίνεται κουβέντα για την ελληνική μουσική, η αναφορά σε τραγουδοποιούς έχει τον κύριο λόγο.

Άλλοι με ικανοποιητικές μουσικές σπουδές και άλλοι με απλές μουσικές γνώσεις, γράφουν τραγούδια αναλαμβάνοντας και τα τρία στάδια δημιουργίας (μουσική-στίχο-ερμηνεία) ή δύο από αυτά.

Ενώ στις προηγούμενες δεκαετίες ήταν παρακλάδι του κύριου κορμού, που τον αποτελούσαν οι μεγάλοι συνθέτες, σήμερα έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο ελληνικό τραγούδι

Σε κάθε εποχή το τραγούδι αντανακλά τις κοινωνικές συνθήκες, αφού είναι άρρηκτα δεμένο με τη ζωή του ανθρώπου και οι διάφορες τάσεις που επικρατούν κατά περιόδους το επηρεάζουν ανάλογα. Παρατηρώντας την πορεία του ελληνικού τραγουδιού, βλέπουμε ότι στη δεκαετία του '80, το φαινόμενο —αν μπορεί κανείς να το χαρακτηρίσει έτσι— των τραγουδοποιών, αρχίζει να αποκτά όλο και μεγαλύτερο έδαφος. Νέοι καλλιτέχνες αναλαμβάνουν εξ' ολοκλήρου τη δημιουργία ενός τραγουδιού. Γράφουν τους στίχους, τη μουσική και το ερμηνεύουν οι ίδιοι, δηλώνοντας έτσι την επιθυμία μιας εντελώς προσωπικής έκφρασης.

Δεν πρόκειται βέβαια για ένα σύγχρονο φαινόμενο μιας και κάτι ανάλογο γνωρίζουμε στο νεοελληνικό τραγούδι (από τον Ατίκ, το Σουγιούλ, το Χατζηπαυστόλου κ.ά.), καθώς και στο ρεμπέτικο (από το Βαμβακάρη, τον Τσιτσάνη κ.ά.)

Η παρουσία των τραγουδοποιών στις δεκαετίες '60-'70 δεν ήταν ιδιαίτερα αισθητή. Ήταν η περίοδος που κυριαρχούσε το «έντεχνο τραγούδι» και παράλληλα με τους συνθέτες εμφανίζονται τραγουδοποιοί όπως ο Σαββόπουλος, ο Χουλιαράς, ο Γκαϊφύλιος κ.ά.

Στη δεκαετία του '80 όμως οι όροι αντιστρέφονται. Αυτό που είχαμε ονομάσει «έντεχνο» τραγούδι την περίοδο '60-'70, με κύριους εκφραστές το Θεοδωράκη και το Χατζιδάκι αλλά και τους νεότερους συνθέτες: Ξαρχάκο, Λοίζο, Λεοντή, Μαρκόπουλο, στη δεκαετία του '80 μπαίνει αποδυναμωμένο.

Οι συνθέτες που μας είχαν συνηθίσει σε «κύκλους τραγουδιών» και μελοποιημένη ποίηση, συνεχίζουν να δημιουργούν όχι όμως με την ένταση και την έκταση του παρελθόντος. Το πολιτικό τραγούδι που κυριαρχούσε στις προηγούμενες δεκαετίες, λόγω κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων, μπαίνει σε δεύτερη μοίρα. Το ρεμπέτικο αρχίζει να αναβιώνει ως μόδα, μέσα από τις κομπανίες και το λαϊκό τραγούδι που απλώνεται στις μεγάλες πίστες, «επλουτίζεται» με ηλεκτρικές κιθάρες και συνθεσάιζερ, ενώ η θεματολογία του εξαντλείται στον έρωτα, που παρουσιάζεται με «αρρωστημένο» τρόπο, μέσα από στίχους-σλόγκαν και το ενδιαφέρον του επικεντρώνεται στην εμφάνιση του τραγουδιστή.

Στη δεκαετία του '80 λοιπόν, αρχίζει να ανατέλλει μια καινούργια εποχή τραγουδοποιών, οι οποίοι διαμόρφωσαν μια νέα κατάσταση στο ελληνικό τραγούδι. Πρόκειται για αυτοβιογραφούμενους καλλιτέχνες που έχτισαν τη βάση της νέας ελληνικής μουσικής (αν μπορεί να ειπωθεί έτσι).

Ως πρόδρομο των σημερινών τραγουδοποιών μπορούμε να θεωρήσουμε τον Διονύση Σαββόπουλο, που εμφανίστηκε τη δεκαετία του '60, με το δίσκο του *Φορτηγό* (1966). Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότεροι μετέπειτα τραγουδοποιοί, παραδέχονται την επιρροή του.

Σχετικά με την εμφάνιση των τραγουδοποιών ο Μίκης Θεοδωράκης αναφέρει: «Η σχολή του Σαββόπουλου είναι που ζει σήμερα. Οι Παπάζογλου, Κατσιμιχάιοι, Περίδης, Τσακνής, Μαχαιρίτσας, αυτά τα παιδιά είναι η Σχολή του Σαββόπουλου. Αυτή προχωράει. Για μας τότε ο Σαββόπουλος ήταν ένα παρακλάδι του κύριου κορμού. Σήμερα ο κύριος κορμός είναι σαββοπουλικός και ο δικός μας έχει γίνει κλώνος, δεν έχουμε συνέχεια... οι μαθητές μου σταμάτησαν στον Ανδριόπουλο».*

Με θεματολογική συγγένεια στο στίχο, οι τραγουδοποιοί εκφράζουν τις δικές τους ανησυχίες, εμπειρίες, συναισθήματα, με τρέχουσα φρασεολογία, δηλώνοντας τη στάση τους, απέναντι στη ζωή και στα καθημερινά πράγματα.

Οι τραγουδοποιοί δεν καθηλώθηκαν στο ερωτικό τραγούδι. Τραγουδίσαν και τον έρωτα και μάλιστα με ευγενικό τρόπο. Όχι με τη μορφή της «καφούρας».

Με στίχο τις περισσότερες φορές ποιητικό, που περιέχει από μόνος του μια μουσικότητα, τραγουδούν τον έρωτα, κάθε φορά με νέα μορφή, δίνοντάς του καινούργιο περιεχόμενο. Συχνές είναι και οι αναφορές τους σε κοινωνικές καταστάσεις, δημιουργώντας ένα «νέου τύπου» κοινωνικοπολιτικό τραγούδι («Για ένα κομμάτι ψωμί» των αδελφών Κατσιμίχα, «Mass media» του Τσακνή, «Βαβέλ» της Μάνου, κ.ά.).

Η μουσική των τραγουδοποιών, μπορεί να στηρίζεται τις περισσότερες φορές στον ηλεκτρικό ήχο, αλλά δεν αγνοούν και την παράδοση του ελληνικού τραγουδιού, όχι με το σκεπτικό «επιστροφή στις ρίζες», αλλά αξιοποιώντας στοιχεία, που τα παρουσιάζουν με ένα σύγχρονο τρόπο έκφρασης. Από το '80 και μετά οι τραγουδοποιοί «ήταν οι μόνοι που έκαναν τον κόπο να μεταφέρουν την παράδοση σε σύγχρονη γλώσσα».**

Οι Δυνάμεις του Αιγαίου ήταν από τα πρώτα συγκροτήματα που εμφανίστηκαν στη δεκαετία του '80 και ασχολήθηκαν με την παραδοσιακή μουσική, φέρνοντάς τη πιο κοντά στις νεότερες γενιές. Ενώ και άλλοι δημιουργοί (Παπάζογλου, Ζιώγλας, Καζούλης, Περίδης) ξεκίνησαν να πειραματίζονται σε παραδοσιακές φόρμες, κυρίως τη δεκαετία του '90. Η επιρροή της παράδοσης δε σταματά μόνο στη μουσική, αλλά προχωρεί και στο στίχο, με χαρακτηριστική περίπτωση αυτή του Θανάση Παπακωνσταντίνου, από τη Λάρισα.

Η οργάνωση από το Μάνο Χατζιδάκι, των Αγώνων Ελληνικού Τραγουδιού στην Κέρκυρα, τις χρονιές 1981 και '82, έπαιξε καθοριστική σημασία για την εμφάνιση των τραγουδοποιών. Μέσα από εκεί έδωσε τη δυνατότητα σε νέους ανθρώπους να δείξουν τη δουλειά τους. Πολλοί από τους δημιουργούς που συμμετείχαν σ' αυτούς, έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη δεκαετία του '80. (Αδελφοί Κατσιμίχα, Βαγγέλης Γερμανός, Λάκης Παπαδόπουλος, Βασίλης Νικολαΐδης κ.ά.). Τους νέους δημιουργούς, βοήθησαν στο ξεκίνημά τους άνθρωποι καταξιωμένοι στο χώρο του ελληνικού τραγουδιού, όπως ο Χατζιδάκις, ο Σαββόπουλος, ο Ρασούλης.

Και το 1981 έχουμε τα Μπαράκια του Βαγγέλη Γερμανού. Ένα δίσκο ορόσημο, που σηματοδοτεί το ξεκίνημα των τραγουδοποιών στη δεκαετία του '80.

*Συνέντευξη στη Γιώτα Σουκκά, εφημερίδα Καθημερινή, 17.5.98

**Νίκος Πορτοκάλογλου. Συνέντευξη στη Ναταλί Χατζηπαντωνίου, εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 19.4.98

Συνομιλία με τον ΗΛΙΑ ΒΟΛΙΟΤΗ - ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ *

ΠΑΝΤΕΛΗΣ Δαλασινός

« Θα κατορθώσω να γράσω »

Χοίρεσαι να πίνεις έναν καφέ και να συζητάς με τον Παντελή. Ακριβοθώρητος φίλος τώρα με τις πολλές υποχρεώσεις. Έκανε την έκκληση ή μήπως η καλή δουλειά βρίσκει τρόπο να απογειώνεται; Από την Τήλο ως τη Θράκη, έγινε πλατινένιος, σκαρφαλωμένος πάνω από ένα χρόνο στις πρώτες θέσεις στον κατάλογο των πιο εμπορικών δίσκων και πάει γοργά για δυο φορές πάλι να. Χρυσό δίσκοι: Ένα κρυμμένο Αχ! και Αστρονάματα. Μαζί με τον άλλο της παρέας, που μας αρμενίζει με τους στίχους του, τον Ηλία Κατσούλη, αλλά και τ' άλλα παιδιά - και ο Θαλασσινός γράφει στίχους - απέδειξαν έμπρακτα, παλιά το αυτονόητο που όμως σήμερα ξεχνάνε πολλοί καλλιτέχνες. Όταν υπάρχει μεράκι και έμπνευση, το καλό, το όμορφο, το ποιητικό, η αισθητική με την κοινωνική ευαισθησία, αποκτά μελωδική ανάταση και η πιο στεία μας καθημερινότητα. Τα τραγούδια φυτρώνουν σε σπάνια λουλούδια στον βάλτο με τα σκουπίδια ή μέλλον ανθίζουν στη χέρου πια, άχι χωρίς δική της ευθύνη, λαϊκή ψυχή. Και τα πονηρά εμπορικά και άλλα κυκλώματα δεν έχουν άλλο δρόμο από το να κάνουν πως τα υποδέχονται για να μην μείνουν... εκτός νυμφώνος. Μπροστά στα μικρόφωνα συμφωνήσαμε να αφήσουμε εαυτούς ελεύθερους και ό,τι βγει. Μη θαρρείτε ότι προσπαθήσαμε κιόλας, δυο φανατικοί οπαδοί του... κύμα, να τα πούμε όπως μας έρχονταν. Η απομαγνητοφώνηση δεν έχει το παραμικρό δημοσιογραφικό φτιασίδιωμα... Έτσι με τη... γλώσσα της καρδιάς. Κυρίες και κύριοι ο Παντελής Θαλασσινός σε διαφορετικό ρόλο, στα πλαίσια πάντα της παρέας.

Γιατί, τί έχουν τα δικά σου τραγούδια;

Π.Θ.: Οι καλλιτέχνες σαν και μένα αρέσουν στον κόσμο. Απλώς δε βγάζει το κοινό εύκολα 5 και 6 χιλιάδες για να αγοράσει το δίσκο, ενώ για άλλους πάνε και τα δίνουν, χωρίς μάλιστα να τους αρέσουν. Αυτό το πρόβλημα είχα εγώ και πολλοί άλλοι σαν και μένα καλλιτέχνες.

Αυτό που λέμε έκκληση δεν είναι εμπορικό τέχνασμα, έχει βαθύτερη ουσία που ας την ξεψαχνίσουμε.

Π.Θ.: Νομίζω ότι τέτοια θέματα δεν διερευνώνται, Ηλία, κανείς δεν ξέρει βγάζοντας δίσκο τί μπορεί να γίνει...; Συνήθως ποντάρεις σ' ένα τραγούδι και λες: Αυτό θα γίνει επιτυχία, ή αυτό θα είναι το σουζέ μου, θ' ακουστεί πολύ και τις πιο πολλές φορές πέφτει έξω. Συνήθως δεν ξέρεις ο κόσμος τί θέλει...

Μήπως θαρρείς ότι ο κόσμος ξέρει τί θέλει;

Π.Θ.: Είναι, πιστεύω, η συγκυρία, το timing, που λένε οι ξένοι. Το τι θα βγάλεις τη συγκεκριμένη στιγμή...

Από τη στιγμή που γύρισες με συναυλίες όλη την Ελλάδα και συνάντησες ενθουσιώδες κοινό, ήταν προάγγελος της επιτυχίας του δίσκου...

Π.Θ.: Ξέρω τι φταίει..., ή μάλλον τι δε φταίει και πούλησε ο δίσκος! «Ζωντανά» είμαι πολύ καλύτερος από το στούντιο. Αυτός ήταν ένας... ζωντανός δίσκος. Αποτυπώνει τις στιγμές μου μπροστά στον κόσμο, στις συναυλίες. Είναι πιο δυνατές οι στιγμές μου όταν είναι ο κόσμος μαζί, που αισθάνομαι σαν παρέα, το κοινό μου δίνει κουράγιο και τραγουδάω ή και το αντίθετο, αν δεν αρέσει κάτι ξέρω και το ξεκόβω.

Αυτό, όμως, είναι η μια πλευρά.

Π.Θ.: Αυτό πάντως είναι το... μυστικό γιατί στο στούντιο νιώθω φοβερό τρακ, κάθε φορά να είμαι πρωτάρης.

Ναι αλλά έχουμε χρυσό και το Ένα κρυμμένο Αχ! που είναι δίσκος στο στούντιο, «έγραψες» αυθεντικά.

Π.Θ.: Η αρχή έγινε με τα Αστρονάματα. Το ρεπερτόριο... έφταιγε που έγινε χρυσός ο δίσκος. Είχε τα Σμυρναίικα τραγούδια που μπήκαν σε κάθε ελληνικό σπίτι. Ένα πολύ δυνατό τραγούδι, όπως λένε, καθενός του αναλογεί ένα μεγάλο σουζέ. Αμφιβάλλω αν θα ξαναγράψω τέτοια μουσική.

Αυτό ας το αφήσουμε στον χρόνο... Με το διπλό πλατινένιο συμπλήρωσες πάνω από 60 βδομάδες στον κατάλογο των πιο εμπορικών δίσκων...

Π.Θ.: Ξέρεις γιατί; Αυτός ο δίσκος έχει πραγματικές πωλήσεις, δεν είναι οι εικονικές που οι εταιρείες στέλνουν στα δισκοπωλεία. Αυτός

«**ε τ ο υ π ά τ ο π ά λ ι / »**

Περίμενες ποτέ να γίνεις... πλατινένιος;

Π. Θαλασσινός: Όχι, ποτέ δεν περίμενα να γίνει πλατινένιος δίσκος μου. Ήταν για μένα κάτι που διάβαζα στα περιοδικά. Είναι και το στίλ το δικό μου, που δύσκολα θα πίστευα ότι δίσκος με δικά μου τραγούδια θα μπορούσε να έχει απήχηση στον κόσμο και μάλιστα στο αγοραστικό κοινό.

ο δίσκος τώρα πια πουλά σταθερά τουλάχιστον 500 κομμάτια κάθε βδομάδα.

Έχει μια όμορφη ατμόσφαιρα, η παρέα που γλεντά και...

Π.Θ.: Μην ξεχνάς ότι ήταν και χιλιοπροβαρισμένοι... Ύστερα από 40 συναυλίες πήγαμε στη Σφεντόνα και γράψαμε με κόσμο δυο μέρες, τα έσοδα τα δώσαμε για τους σεισμοπαθείς της Νέας Χαλκηδόνας. Είχαμε και τα DAT από τις συναυλίες και φτιάξαμε τον διπλό δίσκο.

Όλοι οι... ζωντανοί δίσκοι έχουν καλές πωλήσεις; Αντίλογος:
Γιατί να τον ξαναγοράσω, σκέφτεται ο κόσμος, αφού έχω τα σουξέ από προηγούμενες δουλειές;

Π.Θ.: Επειδή δε μιλάμε σε επίπεδο εταιρειών, το πρώτο που μας ενδιαφέρει είναι όχι η εισπρακτική επιτυχία αλλά να είναι καλός ο δίσκος. Πιο σωστοί είναι οι δίσκοι όπου οι καλλιτέχνες έχουν κάνει τις πρόβες τους, μπαίνουν στο στούντιο και γράφουν ανσάμπλ, που λένε, όλοι μαζί. Ακόμα καλύτερα σε μια συναυλία. Βέβαια εκεί δεν έχεις τα τεχνικά μέσα ενός στούντιο. Πάντως οι πιο καλοί δίσκοι είναι οι συγχρονισμένοι... Όπως δηλαδή γράφανε οι παλιοί. Μπορεί να μην είχαν τον τέλειο σημερινό ήχο, αλλά εκπέμπουν μια ανεπανάληπτη ατμόσφαιρα που δεν πιάνεται σήμερα. Πρέπει να έχεις καλή παρέα να μπει στο στούντιο να γράψεις τραγούδια.

Σκυλάδες και κυκλώματα

Πιστεύεις ότι με τα δικά σου τραγούδια και άλλων άξιων παιδιών η καλή ελληνική μουσική αναιρεί το εμπορικό και το σκυλάδικο κύκλωμα και σε πιο βαθμό;

Π.Θ.: Δε νομίζω. Πάντα υπήρχε και θα υπάρχει το εμπορικό κύκλωμα...

Δεν εννοώ ότι θα το καταργήσει αλλά είναι μια εστία αντίστασης σε αυτό το σκυλάδικο «καρκατσουλιό».

Π.Θ.: Το «καρκατσουλιό» υπάρχει όχι μόνο στη μουσική. Παντού. Βλέπεις τηλεόραση, ραδιόφωνο, είναι άφθονο. Υπάρχει δυστυχώς και στα βιβλία. Και στο internet. Μεγάλη σαβούρα. Δεν υπάρχει αισθητική. Το κακό με μας στη μουσική, όπου γνωρίζω δυο πραγματάκια παραπάνω, ξεκινά από τις εταιρείες που έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Κοπάζοντας το κέρδος και τα ρεύματα και με τα μέσα που διαθέτουν μπορούν να αναδειξουν τραγουδιστή τον οποιονδήποτε...

...και έρχεται ο Θαλασσινός και οι άλλες παρέες και κάνουν την έκκληση. Δεν λέω ότι δε θα παίξεις και με τη μόδα. Είναι προτιμότερη από την σιωπή και την αφάνεια. Αλλά παρατηρώ ότι το κοινό σου ανταποκρίνεται θερμά, και ας πούμε, στα πιο... δύσκολα τραγούδια, π.χ. **Ο πατέρας μου.**

Π.Θ.: Πιστεύω ότι ο κόσμος δεν είναι υπέρ κάποιου είδους τραγουδιού, αν και υπάρχουν και φανατικοί που ακούνε εμένα. Με μικρές αποκλίσεις το κοινό είναι το ίδιο. Είναι η ώρα που θέλει να ακούσει και το σκυλάδικο και το πανηγυριτζίδικο, είναι η ώρα που θέλει να ακούσει κάτι διαφορετικό που το γουστάρει και προτιμά να το ακούει μόνο στο σπίτι του. Κάποια στιγμή θα έρθει να ακούσει και μένα. Είναι σαν το θέατρο. Βλέπει το εμπορικό ή το σοβαρό θέατρο και πάει να δει και καμιά επιθεώρηση για να σαχλαμαρίσει, όχι να γελάσει, του αρέσει και η σαχλαμάρα. Είμαστε βλέπεις με τις ώρες μας.

Υπάρχει όμως και το σταθερό κοινό που εσείς το αισθάνεστε καλύτερα πάνω από το πάλκο.

Π.Θ.: Υπάρχει αλλά όλοι εμείς που θεωρείται ότι προσπαθούμε να κάνουμε ποιοτική μουσική... Εγώ δεν πιστεύω ότι κάνω ποιοτική μουσική, αλλά τραγούδια που μπορούν να διασκεδάσουν τον καθένα με μια αισθητική... Όλοι εμείς λοιπόν...

Επιτρέπεις μια διακοπή; Εσείς παιδιά καλά θα κάνετε να δημιουργείτε όμορφα τραγούδια και να μας σεργιανάτε, να διασκεδάσετε πρώτα τους εαυτούς σας και μετά όλους εμάς... Κι αφήστε τους θεωρητικούς διαχωρισμούς που είναι σχηματικοί, έχουν λόγο ύπαρξης μόνο για να συνηνοούμαστε.

Π.Θ.: Ωραία! Μ' αρέσει αυτό που λες γιατί δεν θέλω να με βάζουν σε καλούπια. Απλά αυτοί που λες εσύ σκυλάδες ξέρεις τί λένε για μας: «Ωχ μωρέ οι κουλτουριάρηδες! Τι θέλουν τώρα; Μιζέρια! Μιζέρια!» Έχουν δίκιο από μια άποψη. Κινδυνεύουμε να γίνουμε γραφικοί μέσα σε μια κοινωνία που δεν έχει, Ηλία, αξίες από πάνω μέχρι κάτω...

Ποιος είναι γραφικός Παντελή; Επειδή το 80% ή το 90% είναι σκυλάδες, ακούνε καψουροτραγούδα και εμείς, το 10% ή το 20% είμαστε ισορροπημένοι και έχουμε αξίες θα θεωρήσουμε τους εαυτούς μας γραφικούς; Όχι! Αυτοί είναι οι βαθιά προβληματικοί!

Π.Θ.: Να σου εξηγήσω τί θέλω να πω. Μέσα σε μια κοινωνία χωρίς αξίες, όπου καταπατώνται τα δικαιώματα του πολίτη και παραβιάζεται ακόμα και η προσωπική του ζωή, υπάρχουν ένα σωρό πράγματα που του την σπάνε, για να μιλήσουμε λαϊκά. Και από εκεί και πέρα κάθεται και το ρίχνει σε οτιδήποτε του έρχεται στα αυτιά, σε ό,τι νομίζει πως τον διασκεδάζει και κάνει και... υπερβάσεις, μπαίνει στο κιτς. Αυτό μ' αρέσει, σου λέει, αυτό θ' ακούσω.

Λάθος. Αυτό του υποβάλλουν και του επιβάλλουν. Και παλιότερα ο λαός ήταν αγράμματος και παλιότερα ένα 20% νογούσε, αλλά τώρα ποια είναι η διαφορά; Αυτό το 80% όχι μόνο δεν κοιτά να ξυπνήσει αλλά και προβάλλεται ως πρότυπο ζωής.

Π.Θ.: Παλιότερα υπήρχε μια κρισάρα και μια αισθητική. Γινόταν μια επιλογή, αν θέλεις πρώτα από τις εφημερίδες, το ραδιό-

φωνο, την τηλεόραση... Με συγχωρείς... Για δεξ σήμερα τα έντυπα, για φάξε τους ραδιοηλεκτρονικούς σταθμούς τι βλακείες παίζουν. Έτσι θα καλλιεργηθεί το κριτήριο στον κόσμο;

Κατά τη ταπεινή μου γνώμη σήμερα η κρισάρα είναι η ψυχή των ανθρώπων και προπαντός των καλλιτεχνών.

Π.Θ.: Ναι, εν μέρει! Αλλά δεν είναι κυρίως στο χέρι τους. Υπάρχουν οι δισκογραφικές εταιρείες και όλοι αυτοί που κινούν τα νήματα. Να σου πω κάτι; Η νεολαία ΠΑΣΟΚ έκανε τον χορό της στου Νότη Σφακιανάκη και αυτό λέει πολλά.

Δε με εκπλήσσει. Ανέκαθεν οι Πασόκοι τρέχανε στα σκυλάδικα...

Π.Θ.: Δε με ενδιαφέρει, δεν έχω τίποτα με το Σφακιανάκη, τη δουλειά του κάνει. Σου επαναλαμβάνω όμως: Η νεολαία ΠΑΣΟΚ έκανε εκεί τον χορό της, αυτό λέει πολλά. Και μετά να όλα τα κανάλια να δείχνουν το Σκανδαλίδη να χορεύει. Δείχνουνε το λαϊκισμό, δίνουνε πρότυπα ζωής. Κατάλαβες;

Κανείς δεν πρόκειται να διατηρήσει αυτές τις εικόνες. Ενώ τα Σμυρναϊκά τραγούδια, τα κάθε σμυρναϊκά τραγούδια, μένουν.

Π.Θ.: Σίγουρα μένει το καλό τραγούδι. Και ξέρεις γιατί; Πάντα υπήρχε καλό λαϊκό τραγούδι. Δεν παύουν να τραγουδάνε οι άνθρωποι, να έχουν βάσανα που τα κάνουν τραγούδια. Από εκεί και πέρα είναι να φθάσει στα αυτιά του κόσμου το καλό λαϊκό τραγούδι. Όπως ένας ερασιτεχνικός θίασος ανεβάζει καλό έργο και δεν το ξέρει κανείς. Οι πρώτοι είναι να πάνε κι από κει στόμα με στόμα διαδίδεται το καλό νέο.

Το „γήπεδο και το κοινό.

Το ψυχογράφημα του κοινού που σας ακούει στο κέντρο και στις συναυλίες. Πολύ νεαρόκοσμος αλλά και ώριμες ηλικίες.

Π.Θ.: Επειδή στα μαγαζιά παίζουμε συνήθως από τις 11.30 το βράδυ μέχρι τις 3.30 το πρωί βλέπεις και πολλές ίδιες φάσες. Την Κυριακή το μεσημέρι που ανοίγουμε, βλέπεις ανθρώπους που δεν μπορούν να ξενυχτήσουν. Για μια ακόμα φορά αποδεικνύεται πόσο λάθος είναι η ώρα που λειτουργούν τα κέντρα, ειδικά στο είδος της μουσικής που παίζουμε εμείς. Θέλει να σ' ακούσει αλλά δεν μπορεί να ξενυχτήσει.

Πάντως εσείς δουλεύετε φουλ...

Π.Θ.: Αυτό δεν αναιρεί μια αλήθεια. Νομίζω αν αρχίζουν τις καθημερινές 9.30 με 10 το βράδυ είναι το καλύτερο, για να μπορεί ο άλλος το πρωί να πάει στη δουλειά του. Άλλοι κάνουνε μια θυσία, ξενυχτάνε ένα βράδυ κι έρχονται να σε ακούσουν...

Θα ήθελα να μου σχολιάσεις τις αντιδράσεις του κοινού όπως τις βλέπεις από το πατάρι.

Π.Θ.: Βλέπουμε κόσμο να είναι ...τρελαμένος με το πρόγραμμα, άλλους που απλώς τους αρέσει και άλλους ευχαριστημένους. Πιστεύω ότι το ωφέλιμο κοινό είναι αυτό που φεύγει ευχαριστημένο, το οποίο απροσδιόριστα δεν ξέρει τι του έχει αρέσει, αλλά φεύγει με μια γλύκα ότι κάτι του άρεσε και είναι ευχαριστημένο. Και κάτι ακόμα σημαντικό: όχι προσωποποιημέ-

νη η ευχαρίστηση, του άρεσε ο Παντελής, ή ο Πάνος ή η Ειρήνη, ή η Κατερίνα. Εμείς παίζουμε μπάλα όλοι μαζί. Ομαδική δουλειά. Δεν πάει ο ένας για πρωτάθλημα και ο άλλος για να τον ρίξει στη Β' κατηγορία.

Δεν το ρωτώ αυτό, γιατί το έχουν πει ερήμην σου όλοι, ο Ρεντίφης, η Χαρίδου, η Παπαδοπούλου...

Π.Θ.: Αυτή είναι η δική μου ιδεολογία... Είναι σαν το ποδόσφαιρο, πρέπει να δίνεις πάσες, αν δε δίνεις μπαλιές όχι μόνο δε θα βάλεις γκολ αλλά...

...θα φας έξι, όπως η ΑΕΚ!

Π.Θ.: Κοίταξε! Η ΑΕΚ πήγε για να χάσει, φίλε μου, και μη μου χαμογελάς πονηρά...

Αστείο ήταν. Να επιστρέψουμε. Έχεις επιτυχία στην επαφή με το κοινό επειδή στα προγράμματά σου εκπέμπεται άφθονος ερωτισμός;

Π.Θ.: Χωρίς να γίνεται σκόπιμα, πρέπει να υπάρχει. Και όταν λέω πρέπει, σημαίνει ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει. Δεν είναι σημαντικό, όχι φτιασίδωμα, τώρα θα πω κάτι ερωτικό. Όχι! Νομίζω ότι το πρόγραμμα που είναι φτιαγμένο μέσα σε παρέα δεν έχει ανάγκη να του προσθέσεις ερωτισμό από έξω.

Πώς ξεφεύγεις στο κέντρο και στη σύνθεση των τραγουδιών από το φάσμα του φτηνιάρικου και εμπορεύσιμου ερωτισμού που αφθονεί σήμερα; Εσείς και στο πιο ερωτικό τραγούδι φέγγει η κοινωνία.

Π.Θ.: Όταν τραγουδάς και δε σκέφτεσαι πόσο ωραίος είσαι, ξεφεύγεις από αυτές τις κακοτοπιές. Αν όμως όταν τραγουδάς νομίζεις ότι έχεις απέναντι ένα καθρέφτη και λες: «Να γυρίσω έτσι; Είμαι ωραίος!»; ή αν ακούς τη φωνή σου και σκέφτεσαι «Τι ωραία που είναι!»... τότε έχεις εκτροχιαστεί για τα καλά.

Και που πας;

Π.Θ.: Στην πασαρέλα, στα πολυπρογράμματα. Εκεί υπάρχει μια πασαρέλα όπου ανεβαίνουν γλάστρες και κουνιούνται για να αρέσουνε. Από εκεί και πέρα ποιος νοιάζεται αν είπες καλά το τραγούδι ή... δεν ξέρω ποια τραγουδίστρια.

Άλλωστε δεν το λέει αυτή αλλά το play back!

Π.Θ.: Δεν έχει σημασία αυτό! Το έχει πει τουλάχιστον μια φορά στο δίσκο. Δεν είναι το play back! Βγαίνει και λέει κάπως ένα τραγούδι. Ποιος προσέχει τι λέει όταν φορά κοντό φουστάνι;

Όταν η πίστα είναι τσίρκο! Τους κατεβάζουν με τροχαλίες, με φτερά, με άλογα...

Π.Θ.: Ακου να σου πω: Όταν πάω σ' ένα μαγαζί και η τραγουδίστρια έχει κοντό φόρεμα, δεν προσέχω πώς τραγουδάει...

Κι εγώ το ίδιο...

Π.Θ.: Έτσι δεν είναι; Θα προσέξω τη φωνή; Αμα μ' αρέσει αυτό που βλέπω τι με νοιάζει;

Ένα κρυμμένο Αχ!

Ένα κρυμμένο Αχ!, τραγούδι με κοινωνικές προεκτάσεις. Για σχολιάσέ το λιγάκι.

Π.Θ.: Αυτός είναι και ο τίτλος του δίσκου. Το κρυμμένο Αχ! είναι που κουβαλάει ο πρόσφυγας που έρχεται εδώ και νομίζει ότι είναι η γη της επαγγελίας, πιστεύει ότι θα βρει τα πράγματα όπως στα όνειρά του. Βέβαια αυτοί που είναι εύποροι καλά θα περάσουν, όσοι όμως έρχονται από τις Ανατολικές χώρες, το λεγόμενο «παρπέτασμα», που έφυγαν χωρίς τίποτα και έρχονται με λιγότερο από το τίποτα, πελαγοδρομούν εδώ πέρα.

Είδες πώς τα φέρνει η τύχη; Ο όρος παρπέτασμα ήταν προϊόν της αντίδρασης και συκοφαντία, αλλά οι οικονομικοί πρόσφυγες έρχονται από ένα περιθώριο για να φτιάξουν την ζωή τους.

Π.Θ.: Βέβαια το τραγούδι μιλά για τους Πόντιους, που φτιάχνουν την ζωή τους οι πιο πολλοί, γιατί είναι θεληματάρηδες και δουλευταράδες. Όποιος δουλεύει δεν πάει χαμένος. Αυτοί που καταστρέφουν τη ζωή τους είναι όσοι πέφτουν στον τζόγο, είτε είναι κρατικός, είτε είναι ιδιωτικός. Εγώ αυτό πιστεύω.

Πώς δίνει το κοινωνικό τραγούδι με τις σημερινές καταστάσεις;

Π.Θ.: Κοινωνικό πρόβλημα έχει γίνει ακόμα και ο έρωτας σήμερα. Οι νέοι απομονώνονται, καθένας στον εαυτό του και στο κομπιούτερ του. Δεν υπάρχει η σχέση, οι παρέες, οι εκδρομές, όπως παλιά. Δεν ξέρω γιατί, δεν είμαι νέος και δεν

μπορώ να το ζήσω όπως παλιά.

Είσαι νέος! Είμαστε νέοι, μια και είμαστε σχεδόν συνομήλικοι, αλλά Παντελή οι εικόνες που δίνεις με την Βοήθεια και των σπιτουριών είναι μια άλλη προοπτική ζωής.

Π.Θ.: Τα κοινωνικά προβλήματα υπάρχει τρόπος να τα τραγουδήσεις, ανάλογα με τη σκοπιά που ο καθένας τα προσεγγίζει.

Ποιος είναι ο τρόπος στην στείρα εποχή;

Π.Θ.: Υπάρχουν ακόμα άνθρωποι που μπορεί να τους συγκινεί μια κατάσταση και να καθίσουν να γράψουν ένα ωραίο στίχο ή μια όμορφη μελωδία. Υπάρχουν χιλιάδες πράγματα, εκτός από τον έρωτα, που μπορεί να τραγουδήσει κανείς, η ζωή, ο θάνατος, η γέννηση, το μεροκάματο, η καθημερινότητα...

Όλα αυτά δε δένονται με το έρωτα; Ίσως λάθος που τα ξεχωρίζουμε...

Π.Θ.: Δεν τα ξεχωρίζουμε. Προσπαθώ στα τραγούδια μου να είμαι, όπως λένε, παραδοσιακός στα θέματα. Ένα τραγούδι να έχει μια διαχρονικότητα. Όταν μιλά για τον έρωτα να μην μιλά φτηνά για τον έρωτα αλλά για τον άγιο έρωτα.

Ποια είναι τα στοιχεία της διαχρονικότητας; Ποια προσέχεις;

Π.Θ.: Τα στοιχεία που θα υπάρχουν μετά από 100 χρόνια, μετά από 20 χρόνια. Σίγουρα δε θα γράψω ένα τραγούδι για το κομπιούτερ. Θα ξεπεραστεί το κομπιούτερ. Θέλω να γράφω τραγούδια για τα συναισθήματα.

Μήπως αν υπεριοχύσει το κομπιούτερ δε θα υπάρχουν συναισθήματα;

Π.Θ.: Πάντα υπάρχουν συναισθήματα. Ακόμα και μέσα από το κομπιούτερ, αλλά είναι ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούμε. Δεν είναι δυνατόν να επικοινωνούμε ερωτικά μέσα από το κομπιούτερ. Σήμερα μπορεί οι νέοι να το θεωρούν φυσιολογικό αυτό. Εγώ δεν το θεωρώ φυσιολογικό γιατί έζησα και την άλλη πλευρά.

Αυτά ως προς τους στίχους. Τι προσέχεις ως προς την μουσική;

Π.Θ.: Να σου πω τελικά την αλήθεια; Δεν προσέχω τίποτα! Αυτό που μου βγαίνει, αυτό που με συγκινεί, λειτουργώ πάντα με το ένστικτο και τη συγκίνηση. Όταν κάτι με συγκινεί πιστεύω ότι είναι καλό. Η συγκίνηση είναι μια αλήθεια. Όταν σκωθεί η τρίχα σου είναι αλήθεια. Δεν μπορεί νά 'ναι ψέμα! Μπορεί να συγκινείσαι πολύ εύκολα, είναι όμως μια αλήθεια μέσα σου. Μπορεί να μην συγκινείσαι με τίποτα. Πάλι κι αυτό είναι μια αλήθεια.

Όσοι άνθρωποι δε συγκινούνται δεν κάνουν τέχνη...

Π.Θ.: Με κάτι όμως συγκινούνται, δεν υπάρχει κάποιος που να μην έχει κλάψει ποτέ από χαρά ή από συγκίνηση. Θυμάμαι όταν η ΑΕΚ έβαλε το γκολ στο 90ο λεπτό, έγινε χαμός. Τέλος πάντων σου λέω ένα απλό παράδειγμα...

Το επόμενο βήμα

Από δω και πέρα τί; Πόσο εύκολο είναι το επόμενο βήμα για έναν καλλιτέχνη που δίνει προτεραιότητα στην αισθητική και την ποιότητα;

Π.Θ.: Εγώ πιστεύω ότι με την ποιότητα και με το τραγούδι μου θα κατορθώσω να φθάσω στον πάτο πάλι! Εννοώ ότι θα εξακολουθήσω να κάνω τα τραγούδια που έκανα χωρίς σκόνη στον εαυτό μου, χωρίς να κάνω προϊόντα ημιμάθειας. Θα κάνω τραγούδια αυτά που ξέρω. Αν πάψουν να αρέσουν στον κόσμο αυτά τα τραγούδια... Κάποια μέρα θα γίνει και αυτό, όλα ανακυκλώνονται, όταν έχουμε κάτι στο κεφάλι μας πολύ έντονα και συνέχεια το ανακυκλώνουμε σιγά-σιγά, πολύ περισσότερο που ζούμε στην εποχή της πολυχρωμίας και των πολλών ακουσμάτων...

Να στο πω λίγο διαφορετικά. Κάθε άνθρωπος στη ζωή του ένα δρόμο ανοίγει.

Π.Θ.: Εντάξει. Εγώ αυτά θα κάνω. Υπάρχουν και άλλα πράγματα που ξέρω και θέλω να κάνω, που πιστεύω ότι αν αρέσουν θα τα κάνω.

Απ' όσο σε ξέρω κι αν ακόμα δεν αρέσουν, εσύ το κέφι σου θα το κάνεις...

Π.Θ.: Αρκεί να υπάρχει επικοινωνία. Από ένα άτομο το οποίο να του αρέσει κάτι και να μπορούμε να μιλάμε, γιατί αλλιώς θα τρελαθούμε εντελώς, να μπορούμε να τραγουδάμε μαζί, ένας, δυο, χίλιοι, δυο χιλιάδες, όσοι θέλουν. Η παρέα είναι ανοιχτή για όλο τον κόσμο.

Είσαι από τους καλλιτέχνες που ακούνε τον περίγυρο. Μπορεί να μη συμφωνείς με μια ιδέα αλλά την ακούς, μαζεύεις συνεχώς από τους γύρω, είναι χάρισμα αυτό.

Π.Θ.: Είναι κι ένα μυστικό, ξέρεις... Αυτό που είπες πριν για τα προγράμματα και τους δίσκους... Πρέπει νά 'σαι και ακροατής σ' αυτό που κάνεις, νάχεις την ικανότητα να ακούς αυτό που τραγουδάς. Αν ήσουν κάτω σε μια καρέκλα θα ένιωθες καλά ή θα έλεγες «τι μας λέει τώρα!».

Σωστά! Αλλά και όταν δε τραγουδάς ψάχνεις κάθε ψήγμα ιδέας.

Π.Θ.: Κι όχι μόνο αυτό. Κι όταν τραγουδάς είσαι σε εγρήγορση. Εν πάση περιπτώσει ένα χρόνο θα ξεκουραστώ. Μέχρι το άλλο Πάσχα. Θέλω να κάνω ένα καλό δίσκο, μόνο. Τίποτα άλλο.

Μην το λες αυτό γιατί οι σειρήνες, όχι του κέρδους —γιατί σε ξέρω καλά— αλλά οι σειρήνες του κοινού είναι γοητευτικές!

Π.Θ.: Είναι και το άλλο: Δεν μπορείς να μένεις στο σπίτι τα βράδια, τρελαίνεσαι! Αλλά εγώ δε θα τρελαθώ γιατί έχω κουρασθεί 8 σεζόν, χειμώνα - καλοκαίρι, και θέλω να καθίσω να κάνω έναν καλό δίσκο. Είναι αδύνατο να κάνεις δίσκο δουλεύοντας.

Υστερόγραφο μετά 4 μήνες: Θα είναι σικέ η πρόβλεψη ότι ο Παντελής δεν πρόκειται να σταματήσει να κάνει διάλογο με το κοινό του; Πού να περιμένει άπραγος ένα χρόνο! Ψάχνει και ψάχνεται ήδη. Έχουμε κιόλας στα αυτιά μας κάποια νέα του ακούσματα. Η νύχτα τρέφει ορισμένους ανθρώπους, τους δίνει εμπνεύσεις, ανέκαθεν οι παρέες στο σκοτάδι δημιουργούν. Τότε που όλα είναι φανερά και προπαντός γοητευτικά. «Κι αυτός που ξέρει τι συμβαίνει ζει με τη νύχτα και σωπαίνει...»

* Η συζήτηση με τον Παντελή Θαλασσινό έγινε στην εκπομπή της ΕΡΑ-5 «Μουσικό Σερβιάνι», την Παρασκευή 26 Ιανουαρίου 2001.

εικόνα: δούρα

«Στον απόηχο των εμφανίσεων της στα 13 φεγγάρια, τον περασμένο χειμώνα και ενώ συνεχίζονταν οι περιορισμένες, σε αριθμό μουσικές συνεντεύξεις με το Μιχάλη Παπαζήση στο Έναλλάξ, συναντηθήκαμε ένα μουντό απόγευμα του Μάη, για χαλαρή κουβεντούλα, στην από κοινού προσπάθειά μας να εξαλείψουμε την επίσης μουντή διάθεσή μας, που είχε αρχίσει να ισοφαρίζει με τα τερτίπια του καιρού. Αφού γλυκαθήκαμε με το χειροποίητο συκαλάκι της μητέρας της – που χωρίς αυτές τι θα κάναμε, όπως πολύ σωστά παρατήρησε και η ίδια – από τις Σέρρες, ξεκινήσαμε μια συζήτηση περί ανέμων και υδάτων για να καταλήξουμε και να επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον στα δικά της χωρικά ύδατα.»

Αφεντούλα

«Προσπαθώ με το τραγούδι να κάνω ειρήνη με τους εσωτερικούς μου δαιμόνους»

του Αντρέα Ντούσκα

«**Δ**εν ήρθα για καριέρα στην Αθήνα», μου εξομολογείται. «Ο λόγος ήταν ένα μεταπτυχιακό στη Μαράσειο. Παράλληλα τραγουδούσα. Δεν μπορούσα να διανοηθώ, ότι θα σταματήσω κάποτε να τραγουδώ. Ένωσα όμως κάποια στιγμή, ότι έπρεπε ν' απογυμνωθώ τελείως, να κλείσω κύκλους, ν' αφήσω την ασφάλεια και να μπώ στο πέλαγος, αν και δεν ήξερα καλό κολύμπι!» (γέλια). Ξεθυμάνουμε με τα γέλια μας και της ζητάω να μου συμπυκνώσει τη φιλοσοφία της για τη ζωή και τα πράγματα. «Κατά καιρούς δίνω τέτοιες κλωτσιές, μην ξέροντας που θα με οδηγήσουν και λέω ότι θα μάθω, ζώντας κιόλας. Δε μ' αρέσει η εκ του ασφαλούς θεώρηση των πραγμάτων. Εξάλλου τη στιγμή που συμβαίνουν αυτές οι κοσμογονικές αλλαγές στο προσωπικό μας σύμπαν, δεν έχουμε επίγνωση του πόσο μεγάλες ή μικρές είναι, απλά ξέρουμε ότι πρέπει να οδηγηθούμε σ' αυτές. Το πάλεψα κι εξακολουθώ δηλαδή να το παλεύω. Το τραγούδι δεν ήταν για μένα επιβίωση. Τώρα βέβαια είναι, γιατί ζω απ' αυτό, αλλά δεν τελειώνει και δεν εξαντλείται εκεί, η σχέση μου με το τραγούδι». Μετρώντας ήδη, μια δεκαετία στο χώρο και θητεία δίπλα σε μεγάλους ερμηνευτές και δημιουργούς (Αρβανιτάκη, Αλεξίου, Κορακάκη, Νικολόπουλο κ.ά.), μόλις πέρυσι μας παρουσίασε το πρώτο της δισκογραφικό πόνημα *Στη Φωτιά να ρίχνεις μέλι*, πολυσυλλεκτικό δίσκο, βραδείας καύσεως. «Ακόμα δεν έχω χορτάσει να τον τραγουδάω», μου αποκαλύπτει. «Οι ρυθμοί μου είναι αργοί και σταθεροί. Έτσι προχωράω. Δεν μπορώ τα σκαμπανεύσματα. Ουσιαστικά γεύομαι τη ζωή, κατά πώς νιώθω εγώ κάθε στιγμή και θα δω που θα με βγάλει...Κι αυτό αντικατοπτρίζεται και στην τέχνη μου. Προσπαθώ με το τραγούδι να κάνω ειρήνη με τους εσωτερικούς μου δαιμόνους!» Δεν παραλείπει να κάνει μνεία στα δικά της τραγουδιστικά πρότυπα: Μοσχολιού, Μπιθικώτση, Πόλυ Πάνου αλλά και στη Μαρίκα Νίνου που θεωρεί ότι την έχει καθορίσει. Εξανίσταται όμως όταν της αποδίδω τα εύσημα της λαϊκής τραγουδίστριας. «Οι ετικέτες είναι ανάγκη των άλλων. Καμιά φορά βέβαια, αυτοπροσδιοριζόμαστε και οι ίδιοι. Μ' αρέσει το λαϊκό τραγούδι, μεγάλωσα μ' αυτό, το 'χω βιώσει κι ως ένα σημείο το 'χω κατακτήσει, αλλά δεν είμαι μόνο αυτό. Θέλω να βρω κι άλλους τρόπους έκφρασης. Γι' αυτό δε μ' ενδιαφέρουν οι χαρακτηρισμοί, γιατί δεν είναι πάντα καλό να ζητάς την εικόνα σου, μέσα από τον καθρέφτη των άλλων. Καλό και υγιές, νομίζω, είναι ν' αυτοπροσδιοριζόμαστε μόνοι μας». Και για του λόγου το αληθές μου παρέθεσε μερικές πληροφορίες, που αν τελικά ευοδωθούν δεν αποκλείεται να την ακούσουμε σε φωνητικά γυμνάσια με τους... Terror ex Crew! Δεν αποκλείεται οτιδήποτε καινούργιο και ενδιαφέρον. «Είμαι έτοιμη να κάνω πράγματα. Έχει αλλάξει και η κίνησή μου στο χώρο, είμαι πιο ευέλικτη. Δεν πιστεύω στις δημόσιες σχέσεις, παρά στην ανθρώπινη επαφή κι όταν προκύπτει κάτι απ' αυτό, νιώθω μια ασφάλεια. Προσπαθώ να οικοδομήσω καλύτερη

σχέση με τον εαυτό μου και να επικοινωνώ με τους ανθρώπους και το τραγούδι με βοηθάει. Επειδή είμαστε άνθρωποι που έχουμε πολλά πρόσωπα μέσα μας, έχουμε ανάγκη να βγάλουμε κάτι διαφορετικό, να εξελισσόμαστε, δεν πρέπει να είμαστε στάσιμοι.» Αυτό τον καιρό έχει αρχίσει να δραστηριοποιείται για το λόγο και το ύψος του επόμενου δίσκου της. «Υπάρχουν σκέψεις. Ακούω υλικό. Θέλω να βρω καλά τραγούδια, να υπάρχει ρυθμός. Να τραγουδήσω μπαϊτούσκα, καρσιλαμάδες, απάλικα, ροκ μπαλάντες, έθνικ... Σ' ένα πολυσυλλεκτικό δίσκο σου παρέχεται η δυνατότητα να πάρεις το καλύτερο από καθέναν που θα συμμετάσχει και βέβαια όλα αυτά υπό τη σκέπη μιας ομοιομορφης ενορχήστρωσης. Μια φωνή πρέπει να δοκιμάζει. Δεν αγχώνομαι για το χρόνο που έχει περάσει. Εξάλλου ο χρόνος δεν υφίσταται. Ο καθένας έχει τον εσωτερικό του χρόνο. Πολύ περισσότερο, όταν θές να φτιάξεις ένα δίσκο που να μην υποτιμά τη νοημοσύνη του κοινού. Θέλω για το χειμώνα, να τολμήσω μια διαδικασία άλλη. Μ' ένα πιάνο κι ένα τσέλο ίσως, με τραγούδια που θα μπορούν να συνυπάρχουν με κείμενα. Με θεατρικό και ποιητικό λόγο. Όταν θέλω να κάνω κάτι τ' αφήνω μέσα μου να πιάσει το χώρο του ή αν θέλεις, είμαι πιστή σ' ένα όραμα. Εξακολουθώ να ζω, κάνω τις επιλογές μου κι αν το σύμπαν συναινέσει, θέλοντας εμείς πρώτα, θα 'ρθει κι η στιγμή που θα μας βρει αλλά πάλι, νομίζω, ότι εμείς πρώτοι το συναντούμε. Τα πράγματα που μας έρχονται απ'έξω, έχουν σχέση άμεσα μ' αυτό που κουβαλάμε μέσα μας. Ας φτιάξουμε όσο μπορούμε καλύτερα τους εαυτούς μας, γιατί υπάρχει και η ζωή που είναι απρόσμενη και καλό είναι να αφηνόμαστε και στους ρυθμούς της και θα φέρει καλά πράγματα. Θετικές σκέψεις και χαλαρή διάθεση χρειάζεται. Το ότι δεν ξέρω τι θα μου προκύψει, για μένα ασκεί μια γοητεία, χωρίς να είμαι χύμα βέβαια, υπάρχει ένας στόχος αλλά δεν είναι συγκεκριμένος». Δεν κατατρώχεται εν ολίγοις, από την ταχύτητα της εποχής για γρήγορη και πρόσκαιρη αναρρίχηση. «Δεν έχει σημασία να πραγματοποιούνται τα όνειρα. Για μένα τα όνειρα είναι το κίνητρο που με βοηθάει να ζω. Είναι ταλέντο να ονειρεύεται κανείς (και να ζει, προσθέτω δειλά εγώ) αλλά χρειάζεται και μια ευαισθησία, μια ευφυΐα.» Αφορίζουμε, μ' ένα στόμα μια φωνή, τις Κασσάνδρες που μιλάνε για κρίση στο ελληνικό τραγούδι κι αποθεώνουμε τον τελευταίο δίσκο του Κυπουργού, *Τα μυστικά του κήπου*. Την ακούω να μου μιλά με θέρμη και ενθουσιασμό. «Κάτι τέτοια πράγματα ακούμε και νιώθουμε μια συχία μέσα μας. Γίνονται καλά πράγματα. Αισιοδοξώ» Κι εγώ αισιοδοξώ. Ίσως και εν όψει καλοκαιριού. Το σίγουρο είναι πως ακόμα υπάρχει χώρος να διατρανώουν την παρουσία τους και να υψώνουν το ανάστημά τους φωνές σαν της Αφεντούλας. Κι αν το καλοκαίρι το καράβι σας πιάσει Ρόδο, αναζητήστε τη κάποιο από τα καλοκαιρινά βράδια της παραμονής σας εκεί, μιας και θα ξεκαλοκαιριάσει παρέα με τη Μαρία Φωτίου.

Από το βιβλίο του Δημήτρη Γκιώνη «Έτσι κι αλλιώς...»

(Εκδ.Καστανιώτη, 1999)

Δ η μ ή τ ρ η ς Λ ά γ ι ο ς

Δεν ήταν μόνο ο Μάνος Λοΐζος που έφυγε απ' τη ζωή τόσο νέος. Ήταν και ο Δημήτρης Λάγιος, ένας από τους πιο προικισμένους συνθέτες της νεότερης γενιάς, που το νήμα της ζωής του κόπηκε στις 10 Απριλίου 1991, μόλις στα τριάντα εννέα του χρόνια. Αυτό κι αν ήταν άδικο.

—Πώς είναι δυνατόν ο καρκίνος να χτυπάει στον πνεύμονα έναν άνθρωπο που δεν κάπνιζε, δεν έπινε και γενικά είχε μια πειθαρχημένη ζωή; Μήπως αυτός που προσέχει κινδυνεύει τελικά εξίσου μ' εκείνον που εκτίθεται; ρώτησα λίγο πριν το τέλος το γιατρό που τον φρόντιζε, ο οποίος ήταν κατηγορηματικός στη μαύρη διάγνωσή του.

—Δε στέκει επιστημονικά αυτό που λέτε, γιατί στατιστικά το ποσοστό εκείνων που εκτίθενται είναι μεγαλύτερο από εκείνων που προσέχουν. Έπυξε στο φίλο σας, ήταν η απάντησή του.

Ήταν αρχές του 1982, όταν σε κάποια συναυλία του Γιώργου Νταλάρα τον άκουσα να λέει ένα τραγούδι που πολύ μου άρεσε: «Ομορφη και παράξενη πατρίδα».

—Ποιού είναι; τον ρώτησα.

—Ενός νέου συνθέτη, του Δημήτρη Λάγιου.

Ήταν από τον πρώτο του δίσκο, που κυκλοφόρησε έπειτα από λίγο, τον «Ηλιο τον Ηλιάτορα», σε ποίηση Οδυσσέα Ελύτη. Μια θαυμάσια δουλειά για ένα νέο συνθέτη, σ' ένα τόσο δύσκολο εγχείρημα.

Έπειτα γνωριστήκαμε, ερχόταν και στην εφημερίδα, μου 'φερνε τις νέες δουλειές του, για τις συναυλίες του, τα σχέδιά του, τις έρευνές του πάνω στην παραδοσιακή μουσική του νησιού του, της Ζακύνθου — πάντα σεμνός, μετρημένος, ευγενικός ανήσυχος.

Και συνδεθήκαμε περισσότερο όταν το καλοκαίρι του 1991 πήγαμε στην Κύπρο, για μια σειρά συναυλιακών παραστάσεων με το κυπριακό μουσικοχορευτικό σύνολο «Διάσταση». Κι εκεί διαπίστωσα την αγάπη του για το μαρτυρικό νησί και τους Κύπριους, που ήταν αμοιβαία. Κι εκεί γνώρισα και αγάπησα περισσότερο τη δουλειά του και τον ίδιο, κι ενοχλήθηκα που δεν είχα γνωριστεί νωρίτερα μαζί του.

Ήδη πριν από λίγους μήνες (ένα χρόνο πριν πεθάνει) είχαν αρχίσει κάποιες ενοχλήσεις στο αναπνευστικό. Οι πρώτες εξετάσεις όμως δεν έβγαλαν τίποτα το ανησυχητικό. Μετά όμως από το ταξίδι της Κύπρου οι ενοχλήσεις έγιναν πιο έντονες.

Ακολούθησε μια σειρά εξετάσεων κι ένα ταξίδι στο Λονδίνο, όπου βεβαιώθηκε ότι είχε καρκίνο στον πνεύμονα. Η πορεία του τέλους ήταν αργή αλλά σταθερή.

Αυτός όμως έδινε τη μάχη του, αισιόδοξος ότι θα νικήσει τον «εισβολέα». Θεραπευτική αγωγή στον «Ευαγγελισμό» και στο σπίτι του, αλλά και δουλειά στο πιάνο σε καινούργια πράγματα. Ήταν για έναν καινούργιο δίσκο με δική του μουσική και στίχους, με ερμηνευτές τον Γιώργο Νταλάρα, τους αδελφούς Κατσιμίχα και τη Σαβίνα Γιαννάτου. Τίτλος του: «Ερωτική πρόβα». (Ο πλήρης αρχικός τίτλος των τραγουδιών αυτών, που ο Λάγιος είχε αρχίσει να γράφει πριν εκδηλωθεί η αρρώστια του, ήταν «Ερωτική πρόβα στο θάνατο». Τελικά όμως αφαίρεσε τις δυο τελευταίες λέξεις —για να ξορκίσει ίσως το κακό που τον βρήκε— κι έτσι κυκλοφόρησε λίγο μετά το θάνατό του. Όπως και μια άλλη θαυμάσια δουλειά του, το «Ίνα τι».

σελίδες

Και στους δύο δίσκους μερικά κομμάτια τα ερμηνεύει σπαραχτικά ο ίδιος.)

Εκεί στο κρεβάτι ετοιμάζε ακόμα μια εκδήλωση για την Κύπρο, η οποία τελικά έγινε στο «Παλλάς», δώδεκα μέρες πριν από το θάνατό του, χωρίς τον ίδιο, γιατί του ήταν αδύνατο να μετακινηθεί.

Εργαζόταν και παράλληλα έδινε τη μάχη του. «Δεν υπάρχει τίποτα που να μην μπορεί να γίνει καλά», έγραφε στο σημειωματάριό του. Και πιο κάτω: «Η δουλειά μου με χρειάζεται κι είναι αλήθεια ότι τη χρειάζομαι κι εγώ! Έχω ανάγκη να ξεπεράσω τον εαυτό μου, να ζήσω, κι έχω τη δύναμη δεκαεξάρη!» Και ακόμα: «Νομίζω ότι αρκετά πλήρωσα μέσα στο θυελλώδη και πανάσχημο αυτό χρόνο! Αλλά κι άλλα τόσα μπορώ ν'αντέξω, φτάνει να μη φύγω. ΚΑΙ ΔΕΝ ΘΑ ΦΥΓΩ. ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΝΩΡΙΣ ΑΚΟΜΑ».

Σε άλλα σημεία κάνει αναφορά στα δύο αγαπημένα του πρόσωπα: τη γυναίκα και συντρόφισσά του Πέγκυ και τη μικρή κόρη του Υακίνθη: «Θέλω να δω την Υακίνθη είκοσι χρονώ. Πόσο το θέλω! Έχω το δικαίωμα να τη δω, κι αν δεν το 'χω, θα το πάρω! Δυο κοριτσάκια στο σπίτι μας μόνα! Όχι! Ποτέ!»

Κάποια μέρα κυκλοφόρησε η φήμη ότι πέθανε. Φτάνει σ' ένα ραδιοφωνατζή (απ' τα ιδιωτικά που είχαν αρχίσει να ξεπετάγονται), ο οποίος, χωρίς να το διασταυρώσει, το μεταδίδει. Το ακούνε κάτι δικοί του, παίρνουν τηλεφώνο στο σπίτι - ζωντανός ο άνθρωπος.

—Πώς πάμε... Λάζαρε; τον προσφωνούσα έκτοτε τα πρωινά που μιλούσαμε.

Γελούσε:

—Δε θα παραδοθώ εύκολα.

Αλλά αυτό που τον χτύπησε ήταν πολύ δυνατό για να νικηθεί. Κι ο Δημήτρης Λάγιος έφυγε νέος και ωραίος, με το θρήνο όσω

τον είχαν γνώρισει και τον είχαν αγαπήσει, αφήνοντας όμως ένα έργο ποιοτικό, πλούσιο σε καταβολές, έμπνευση και ευαισθησία. Και καθώς αυτό που τον ενδιέφερε, αυτό που ήθελε να μείνει ήταν το έργο του, ζήτησε το σώμα του να αποτεφρωθεί και η τέφρα του να σκορπιστεί στις θάλασσες των δύο πατρίδων που αγάπησε: της Ζακύνθου και της Κύπρου.

Ήταν βέβαια ένας μπελάς οδυνηρός για τους δικούς του, καθώς η σορός έπρεπε να μεταφερθεί στην Ιταλία για ν'αποτεφρωθεί, κι έπειτα η τέφρα του να πάει και να σκορπιστεί όπου ζητούσε. Η σύζυγός του όμως εννοούσε να σεβαστεί κατά γράμμα την τελευταία του επιθυμία.

Μαζί με τη σορό του αποτεφρώθηκε και το κρανίο της πεθαμένης εδώ και δέκα χρόνια μητέρας του, της Μαρίας, που ο Λάγιος μετά την εκταφή της φύλαγε σε μια γυάλα, στο σαλόνι του σπιτιού του. «Μαρία, ακόμα σ' αγαπώ», είναι ένα από τα τραγούδια της «Ερωτικής πρόβας».

Απ' τη Μαρία είχε απομείνει αυτό το κρανίο, με το οποίο είχε εξοικειωθεί ακόμα και η μικρή Υακίνθη.

—Α, που είναι η Μαρία; την ακούσαμε να ρωτάει ξαφνιασμένη, δείχνοντας την άδεια γυάλα, εκεί που μερικοί συγγενείς και φίλοι συζητούσαμε τα της μεταφοράς της σορού του Λάγιου στην Ιταλία.

—Θα είναι εκεί, μαζί με τον μπαμπά, της λέει η μαμά της.

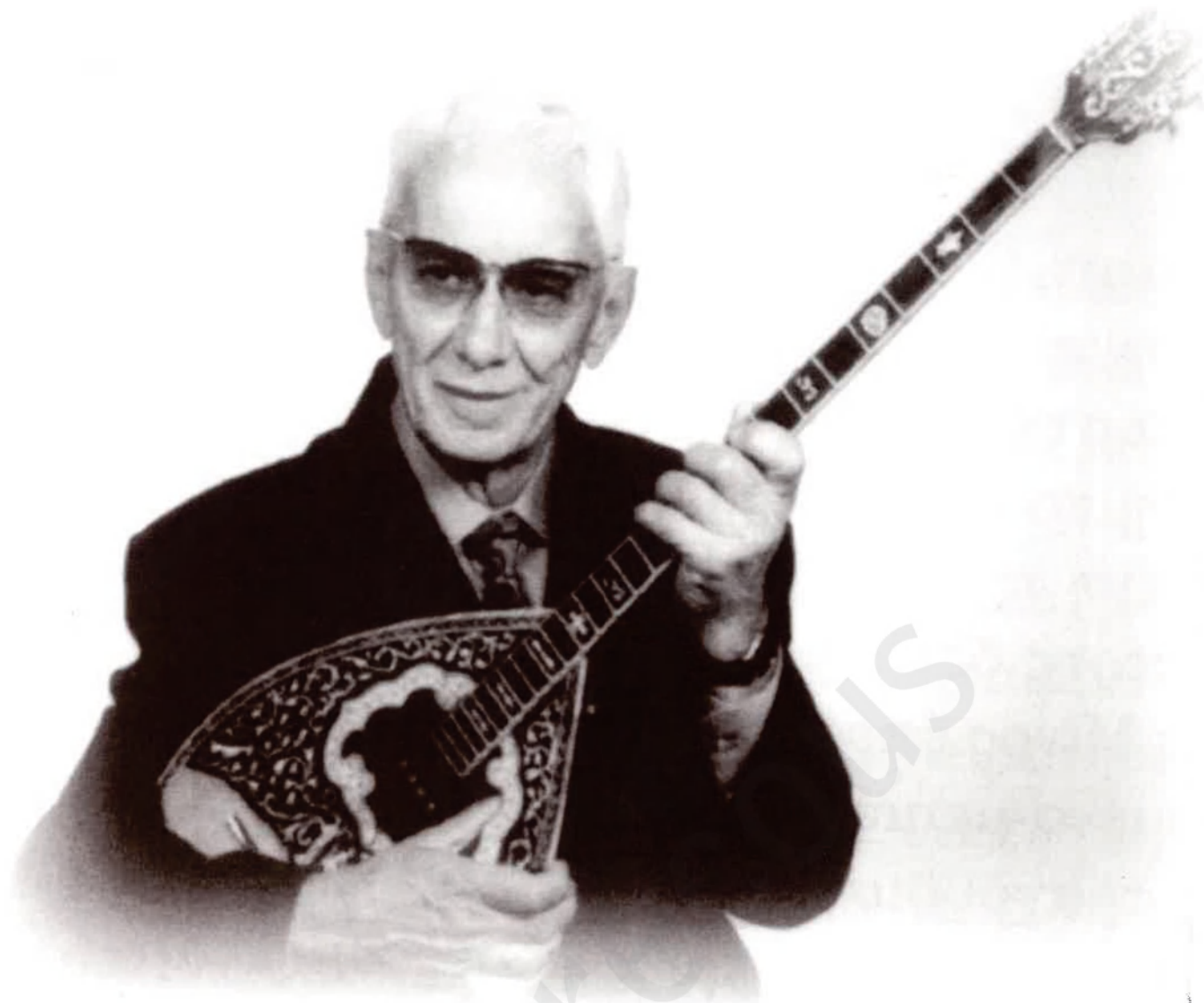
Πως να εξηγηθεί αυτή η σχέση του Λάγιου με το θάνατο και η επιθυμία του να γίνει στάχτη;

Ήθελε ίσως, όπως σημείωσα ήδη, να μείνει μόνο το έργο του, που μετά το θάνατό του γνώρισε μια απήχηση που δεν είχε γνωρίσει όσο ζούσε ο ίδιος.

Δημήτρης Λάγιος

Ο Δημήτρης Λάγιος

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΕΡΠΙΝΙΑΔΗΣ

Ο Βαγγέλης Περπινιάδης είναι μία από τις κορυφαίες προσωπικότητες στον χώρο του ελληνικού τραγουδιού. Πολύπλευρος χαρακτήρας (ερμηνευτής, συνθέτης, στιχουργός και δεξιοτέχνης του μπουζουκιού), με χιλιάδες τραγούδια και ανεπανάληπτες επιτυχίες, χαράζει εδώ και 53 χρόνια τη δική του ξεχωριστή ιστορία στο μουσικό στερέωμα του τόπου μας. Τον επισκέφτηκα στο «παιχταστήριό» του – όπως ο ίδιος αποκαλεί χαρακτηριστικά το κατάλληλα διαμορφωμένο υπόγειο του σπιτιού του σε γραφείο και στούντιο, όπου λίγοι έχουν πρόσβαση – και μαγεύτηκα για μια ακόμη φορά από την απλότητα και το μεγαλείο του. Σε έναν χώρο πλημμυρισμένο από αναμνήσεις, νότες, βραβεία και διακρίσεις, ξανάζησα μίαν άλλη εποχή όπου το λαϊκό τραγούδι κυριαρχούσε και άγγιζε τις ευαίσθητες χορδές των απλών ανθρώπων.

Άσμα
το λαϊκό

του Κώστα Μπαλαχούτη

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο Βαγγέλης Περπινιάδης γεννήθηκε την 1η Σεπτέμβρη του 1927 στην Κοκκινιά Πειραιώς. Πατέρας του ήταν ο θρυλικός τραγουδιστής Στελλάκης Περπινιάδης, τον οποίο όμως αντίκρισε για πρώτη φορά σε ηλικία 7 ετών, αφού είχαν ουσιαστικά χωρίσει με τη μητέρα του λίγο μετά τη γεννησί του. Λέει ο ίδιος : «Η μητέρα μου με ανέθρεψε σαν πριγκιπόπουλο με τίμιο αγώνα, κόπο και στερήσεις. Με μεγάλωσε, με έμαθε γράμματα και μέχρι που πήγαινα στο γυμνάσιο με καθοδηγούσε πάντα με εκκλησίες και κατηχητικά για να γίνω άνθρωπος σωστός και χρήσιμος στην κοινωνία». Από μικρό μικρό παιδί ψέλνει στην Οσία Ξένη της Κοκκινιάς και το 1943 χειροτονείται αναγνώστης στους Αγίους Αναργύρους, Μητρόπολη της Νέας Ιωνίας, όπου η μαζί με την μητέρα και την γιαγιά περνούσαν, στο σπίτι του θείου του, τα δύσκολα κατοχικά χρόνια. Πίσω ακριβώς από τον ναό της Οσίας Ξένης υπήρχε το ταβερνάκι των αδελφών Τομπούλογλου. Εκεί ο νεαρός Περπινιάδης, μαζί με φίλους του, τραγουδούσε ερασιτεχνικά σκαλίζοντας την κιθαρίτσα του. Το 1947 με προτροπή των φίλων του πηγαίνει στα «ταλέντα» του Τραϊφόρου, στο Αλσος, στο Πεδίο του Αρεως. Όταν πλησίασε στο μικρόφωνο, ο Μίμης Τραϊφόρος τον ρώτησε ποιό τραγούδι θα ερμήνευε κι εκείνος απάντησε το «Λίγες καρδιές αγαπούνε». Το κοινό μαγεύτηκε από την φωνή του και ο τόπος σείστηκε από το χειροκρότημα. Ο λόγος στον Βαγγέλη Περπινιάδη: «Έτσι ενώ όλα τα παιδιά που συμμετείχαν στο διαγωνισμό έλεγαν από ένα τραγούδι και έφευγαν, ο Τραϊφόρος μου πρότεινε να πω ένα ακόμα. Διάλεξα το «Σβήσε το φως κι έλα γύρε κοντά μου», που είχε γράψει ο ίδιος και το τραγουδούσε η Βέμπο. Πρέπει να σου πω ότι αγαπώ πολύ το ελαφρό τραγούδι. Φαίνεται ότι άρεσε η ερμηνεία μου γιατί στα παρασκηνία ήρθε να με βρει ο Νικήτας Πλατής, θιασάρχης στην Αύρα του Κορυδαλλού και μου πρότεινε να λέω 3-4 τραγούδια ενδιάμεσα στα νούμερα της παράστασης. Βρέθηκα μαζί με το Νίκο Ρίζο, το Νίκο Φέρμα και με το καλό, για τα χρόνια εκείνα, μεροκάματο των 30 δραχμών».

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΣΤΟ ΛΑΪΚΟ ΠΑΛΚΟ

Τα όνειρα για να γίνει παπάς μπαίνουν στο περιθώριο και σύντομα ξεκινά τις εμφανίσεις του στα ιστορικά κέντρα *Περιβόλας* και *Κεφάλας*, που βρίσκονταν αντικριστά στην Παναγή Τσαλδάρη στη Νίκαια. Εκεί ο Βαγγέλης Περπινιάδης θα αφήσει εποχή, αφού θα τραγουδήσει για περισσότερο από δύο δεκαετίες στα πάγκα τους. Ο ίδιος τονίζει χαρακτηριστικά: «Έγινα κουμπάρος και με τους δύο ιδιοκτήτες για να μπορώ να τραγουδάω και στα δύο κέντρα χωρίς να παρεξηγούμαι». Ο λαϊκός κόσμος της Κοκκινιάς αγκαλιάζει ζεστά το νεαρό καλλιτέχνη. Το ίδιο συμβαίνει και με όλα τα Μεσόγεια (Ασπρόπυργο, Κορωπί, Σπάτα, Μαρκόπουλο, Κερατέα, Μαραθώνα), την Αργοναυπλία και άλλες περιοχές της χώρας, όπου ο Περπινιάδης τραγουδά στα πανηγύρια τους, στους γάμους και τις χάρες τους και γνωρίζει μεγάλες δόξες, πλάι στο μεγάλο δημοτικό τραγουδιστή Γιώργο Παπασιδέρη, το Γιάννη Παπαϊωάννου και τη Ρένα Ντάλια και αργότερα μόνος του σαν απόλυτος πρωταγωνιστής: «Ακόμα και σήμερα στον Ασπρόπυργο, αν δεν πάω εγώ πανηγύρι δεν γίνεται. Μια φορά είπα στο διοργανωτή ότι δεν μπορώ να εμφανιστώ κι εκείνος λιποθύμησε και τον πήγαν στο νοσοκομείο».

Το 1953 κάνει τα πρώτα του σεκόντα στην *Οντεόν — Παρλοφών* του Μίνωος Μάτσα, στο τραγούδι των Κώστα Καπλάνη — Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου «Σουρουπώνει», πλάι στην Άννα Χρυσάφη. Τρία χρόνια αργότερα ερμηνεύει για πρώτη φορά μία δική του σύνθεση το «Κλάψτε με φίλοι, κλάψτε με» σε δίσκο 78 στροφών, όπου μουζουκί παιζίζει ο κορυφαίος δεξιοτέχνης Δημήτρης Στεργίου ή Μπέμπης, και ο δίσκος γνωρίζει μεγάλη επιτυχία. Ακολουθούν κι άλλες συνθέσεις που τον κάνουν γνωστό σε όλη την Ελλάδα: «Είμαι μάγκας με καρδιά», «Άδικα Άδικα», «Να μου ζήσεις Καπινάκι», «Ασ' τα νάζια βρε Μαρίτσα», «Βρε Μαριώ μου είσαι γλύκα» κ.ά. Τα δύο τελευταία είναι αφιερωμένα στην σύζυγό του Μαρίτσα, με την οποία είναι παντρεμένος από το 1953 μέχρι και σήμερα και

Στου «Κεφάλα». Από δεξιά, ο ιδιοκτήτης Γ. Κεφάλας, Καπετάνιος κιθάρα, Έλλη Γκίλα, Ζωή Ζαγοραίου, Σπύρος Ζαγοραίος, Βαγγ. Περπινιάδης, Νίτσα Αντιανάτου, Χρ. Δημόπουλος. Στην πίσω σειρά: Βαγγέλης Δράμης ντραμς, Ρουπέν βιολί, Μάθας ακορντεόν. Με μεγάλα γράμματα η επιτυχία της εποχής, «Μαχαράνι».

Ο C. Vaggas. Περπινιάδης με τον Μίμη Φωτόπουλο.

έχουν αποκτήσει πέντε παιδιά (Σουλτάνα, Δέσποινα, Στέλιο, Χρήστο και Βαρβάρα). Τραγουδά στο Βλάχου στο Αιγάλεω με τους Μάρκο Βαμβακάρη, Στράτο Παγιουμτζή, Σωτηρία Μπέλλου, Γιώργο Ζαμπέτα, Γιώργο Λαύκα, Μιχάλη Γενίσαρη, στο Στελλάκη, στην Ιερά Οδό στα *Κουνέλια Χαϊδαρίου* —το μαγαζί του πατέρα του— με τους Στελλάκη και Λουκά Νταράλα (μπουζουξής και συνθέτης, πατέρας του Γιώργου Νταλάρα), στο *Κολοκοτρώνη* στην Ιερά Οδό με την νεαρή Ρίτα Σακελλαρίου και πάλι στο *Περιβόλα*, στο *Κεφάλι*... Ήδη οι λεζάντες των κέντρων τον αναφέρουν ως τον «Βετεράνο του λαϊκού τραγουδιού με το συγκρότημά του»...

Η ΚΑΤΑΞΙΩΣΗ

Στις αρχές της δεκαετία του '60 έρχεται η καταξίωση και η καθολική αποδοχή για το Βαγγέλη Περπινιάδη, αφού τα τραγούδια γίνονται μεγάλα σουζέ και εκείνος στέκεται επάξια στην ίδια θέση με τους μεγάλους του λαϊκού τραγουδιού, Καζαντζίδη, Αγγελόπουλο, Γκρέυ, Γαβαλά κ.ά., στηρίζοντας στις πλάτες του τη μικρή ακόμα *Οντεόν*, αφού αυτός είναι ουσιαστικά το βαρύ πυροβολικό της. Ερμηνεύει τις δικές του δημιουργίες: «Το τάβλι», «Μαχαράνη», «Θέλεις να πεθάνω», «Γύρισε κοντά μου», «Τα νέα της Αλεξάνδρας» του Κώστα Γιαννίδη, «Ένας κούκλος και μιά κούκλα» του Δημήτρη

Γκούπη, «Σε ένα βουνό στην ερημιά» του Θεόδωρου Δερβενιώτη και τραγούδια των Απόστολου Καλδάρη, Βασίλη Καραπατάκη, Γιώργου Ζαμπέτα, Κώστα Βίρβου, Παπαϊωάννου κ.ά. Η φιλική του σχέση με τον συνθέτη Μπάμπη Μπακάλη, ο οποίος τον πήγε στην *Οντεόν* στα πρώτα του βήματα, θα έχει σαν αποτέλεσμα μια σειρά μεγάλων επιτυχιών: «Δεν είμαι βράχος ούτε βουνό», «Το μεροκάματο του πόνου», «Να 'μουν το σεντονάκι», «Με πικραμένη την καρδιά», «Ούτε τα λεφτά σου ούτε τα καλά σου», «Ο Βαγγέλης ο γιε-γίες», «Η γαλιάντρα» κ.ά.

Ο Περπινιάδης, χάρη στις απεριόριστες φωνητικές του ικανότητες, έχει το χάρισμα να σφραγίζει με την ερμηνεία του επανεκτελέσεις κατά τέτοιον μοναδικό τρόπο, ώστε συχνά να θεωρούνται κλασικές και καλύτερες από τις πρωτότυπες. Έτσι με τη φωνή του μεγάλα σουζέ γίνονται τα: «Αν μ' αξιώσει ο θεός», «Τα δυό σου χέρια» (Οι βεργούλες) και «Μαύρα μάτια μαύρα φρύδια» του Βαμβακάρη, «Αρχόντισσα» και «Αχάριστη» του Βασίλη Τσιτσάνη, «Ο Αντώνης ο Βαρκάρης» των Σπύρου Περιστέρη — Μ. Μάτσα, «Γιατί γλυκιά μου κλαίς» και «Ανεβαίνω σκαλοπάτια» του Καλδάρη κ.ά. Ο Περπινιάδης λείει για αυτό το ζήτημα: «Περιμέναμε με τον Μάτσα και μόλις βλέπαμε να κάνουν επιτυχία οι Μενιδιάτης, Ρεπάνης κ.α από την Κολούμπια αμέσως μπαίναμε κι εμείς στο στούντιο και ηχογραφήσαμε τα τραγούδια. Η επανεκτέλεση όμως θέλει τέχνη, μαστοριά, πρέπει να βάλεις τη δική σου προσωπικότητα και σφραγίδα για να ξεπεράσεις την πρώτη ερμηνεία».

Το ταλέντο και η δημοτικότητά τον φέρνουν να πρωταγωνιστεί και στον ελληνικό κινηματογράφο όπου η συμμετοχή του δεν περιορίζεται στην ερμηνεία τραγουδιών όπως γινόταν συνήθως αλλά και στο παίξιμο συμπρωταγωνιστικών ρόλων (*Συγχώρεσέ με αγάπη μου* 1964 με τον Χριστόφορο Νέζερ και την Κάκια Αναλυτή, *Άγγελοι του πεζοδρομίου* 1962 με τους Διονύση Παπαγιαννόπουλο, Δέσπω Διαμαντίδου και Ντίνα Τριάντη). Πολύπλευρος τραγουδιστής γράφει και ερμηνεύει με επιτυχία δημοτικά τραγούδια, δυνατά ορχηστρικά κομμάτια και κλέβει την παράσταση στους αμανέδες: «Ο αμανές είναι κάτι το διαφορετικό, δε διδάσκεται. Εκτός από υψηλή τεχνική απαιτεί και γνώση των παραδοσιακών βυζαντινών μουσικών δρόμων. Στο «Καρδιά μου μην πικραίνεσαι» η ερμηνεία μου είναι τέτοια που δεν μπορεί να γίνει από άλλον τραγουδιστή. Φέρει την υπογραφή Βαγγέλης Περπινιάδης». Μια άλλη μεγάλη στιγμή είναι και οι ύμνοι για την αγαπημένη του ομάδα, τον Ολυμπιακό Πειραιώς: «Τον πρώτο ύμνο τον έγραψα για την ΑΕΚ που συμπαινούσα γιατί τα κατοκικά χρόνια τα πέρασα κοντά στη Φιλαδέλφεια. Ύστερα έγραψα έναν άλλον για τον Παναθηναϊκό που τραγούδησε ο Ζαγοραΐος. Τον Ολυμπιακό τον αγαπούσα γιατί ήμουνα Κοκκινιώτης. Όταν ένα βράδυ του 1963 ήρθαν στο σπίτι μου ο Στράτος Διονυσίου με τον φίλο μου Τάκη Λαζόπουλο, μου είπαν ότι γύρναγαν από το αεροδρόμιο όπου είχαν πάει για να υποδεχθούν την ομάδα του Ολυμπιακού, που είχε κατακτήσει το Βαλκανικό κύπελλο νικώντας την Βουλγαρική Λέφσκι με 1-0 στην Κωνσταντινούπολη. Ο Διονυσίου που ήταν Πασοκτζής αλλά συμπαινούσε την ομάδα του Πειραιά (για άλλους λόγους κατέληξε να υποστηρίζει τον ΠΑΟ) μου είπε ότι περισσότεροι από

5.000 φίλαθλοι είχαν μαζευτεί στο Ελληνικό και ζητωκραύγαζαν τους παίκτες. Το μυαλό μου πήρε αμέσως στροφές. Ρώτησα το Λαζόπουλο, που ήταν διαπιπτής, να μου πει τα ονόματα των ομάδων που είχε κερδίσει ο Ολυμπιακός. Ετσι έφτιαξα το ρεφρέν *Ολυμπί- Ολυμπί- Ολυμπιακέ/ Φλαμένγκο Λέφσκι νίκπες/ Σάντος και Ζαγκλεμπιέ*. Όταν είδα τις πωλήσεις των ύμνων ΑΕΚ 25.000, ΠΑΟ 15.000 και Ολυμπιακός 350.000 δίσκοι έβαλα το χέρι μου πάνω στο Ευαγγέλιο και ορκίστηκα αιώνια πίστη στην ομάδα του Πειραιά. Ανάλογη επιτυχία είχε τρία χρόνια αργότερα κι ο επόμενος ύμνος του θρύλου με τίτλο *Του Μπούκοβι την ομάδαρά»*.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ - ΕΝΤΕΧΝΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ - ΣΗΜΕΡΑ

Η επιτυχία του Περπινιάδη ξεπέρασε τα ελληνικά σύνορα. Τα ταξίδια του στην Τουρκία, τις Η.Π.Α, τον Καναδά, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Αγγλία, τη Γερμανία, την Κύπρο τον έκαναν ιδιαίτερα δημοφιλή και αγαπητό στους ομογενείς, και όχι μόνον, με αποτέλεσμα ακόμα και σήμερα να περιοδεύει στο εξωτερικό, αφού οι προτάσεις που δέχεται από τους επιχειρηματίες είναι ιδιαίτερα πιεστικές. Επίσης σε κάθε του ταξίδι τον τιμούν με διπλώματα και πλακέτες για την προσφορά και το έργο του στο ελληνικό τραγούδι.

Από το 1963 έως και το 1970 στο πλάι του βρίσκεται η Ρία Νόρμα με την οποία δημιούργησαν ένα από τα δημοφιλέστερα ντουέτα του λαϊκού τραγουδιού. Μετά το '70 τη θέση της Νόρμας θα πάρει η Γιώτα Σύλβα. Εκτός από τα στέκια του *Περιβόλας, Κεφάλας* εμφανίζεται για πολλές σεζόν στο *Φαληρικό* στις Τζιτζιφιές, με Παπαϊωάννου, Τσιτσάνη, Αγγελόπουλο, Πόλυ Πάνου, Διονυσίου, Ζαγοραίο, Αναγνωστάκη. Το 1965 θα ερμηνεύσει μία σειρά από τραγούδια του Χρήστου Λεοντή σε στίχους Λευτέρη Παπαδόπουλου και Μιχάλη Παπανικολάου («Πού να χωρέσει τ' όνειρο», «Θά 'ρθει το βράδυ βροχερό» κ.ά.) και του Γιώργου Κατσαρού («Κι αν χώρισαν οι δρόμοι μας», «Από τα σπίτια τα ψηλά») και θα συμμετάσχει στις συναυλίες των δύο συνθετών σε θέατρα και κινηματογράφους όλης της χώρας.

Το 1967 τραγουδά στο μαγαζί του πατέρα του στο Χαϊδάρι. Κιθάρα παίζει ένας ταλαντούχος νεαρός με ωραία φωνή, ο Γιώργος Νταλάρας. Ο Περπινιάδης γνωρίζει την οικογένεια του και αποφασίζει να τον βοηθήσει γράφοντας δύο τραγούδια που ταιριάζουν στην «κανταδόρικη» φωνή του. Ως ημέρα φωνοληψίας ορίζεται η 21η Απριλίου... που όπως καταλαβαίνετε ματαιώθηκε. Ο Περπινιάδης συνεχίζει: «Αμέσως μετά έφυγα για την Αμερική όπου είχα υπογράψει για έναν κύκλο εμφανίσεων. Χάρηκα που η μοίρα ξεπλήρωσε στο Γιώργο την ατυχία του και μετά από λίγο διάστημα έγινε γνωστός με το Νά 'τανε το '21».

Από το 1975 πηγαίνει στην *Πάνιβαρ* αφού η *Μίνως* του Μάκη Μάτσα, με τον οποίο είναι τρεις φορές κουμπάροι και στην οποία έχει σημειώσει αμέτρητες επιτυχίες, δεν προβάλλει όσο πρέπει τα τραγούδια του. Και στην *Πάνιβαρ* οι νέες συνθέσεις και οι επανεκτελέσεις του καθώς και οι ζωντανά ηχογραφημένοι δίσκοι του θα ακολουθήσουν τα γνώριμα σκαλοπάτια της επιτυχίας. Η τελευταία του δισκογραφική δουλειά με τίτλο *Δώστε μου τα νιάτα μου*, επιβεβαιώνει την απόψη όλων, κοινού και ανθρώπων του τραγουδιού, ότι η φωνή του παραμένει δυνατή, αναλλοίωτη και ανέγγιχτη στο χρόνο. Μια φωνή που τη διακρίνει το έντονο πάθος με αέρα, παθήματα, αναπνοές, ηχοχρώματα από Βυζάντιο, Σμύρνη και Γαλατά, που μαζί με την πατρική φλέβα δίνουν στις χορδές και το μέταλλο τού αποχρώσεις σπάνιες και ξεχωριστές. Με παράπονο μου είπε: «Δεν υπάρχει σήμερα λαϊκό τραγούδι, λαϊκό χρώμα, βιώματα και προβληματισμός. Έχουμε πλούτισε τον ήχο αλλά έχουμε χάσει την ουσία, το θέμα. Ο κόσμος έχει τόσες καθημερινές αγωνίες και ανησυχίες και τα περισσότερα τραγούδια μιλούν για γιούλια, κρίνους, χυδαιότητες και χαζομάρες. Δε θέλουν και οι εταιρείες που δεν προωθούν το αυθεντικό λαϊκό, αλλά προσπαθούν να επιβάλλουν θλιβερά υποκατάστατα κάνοντας πλύση εγκεφάλου στον κόσμο».

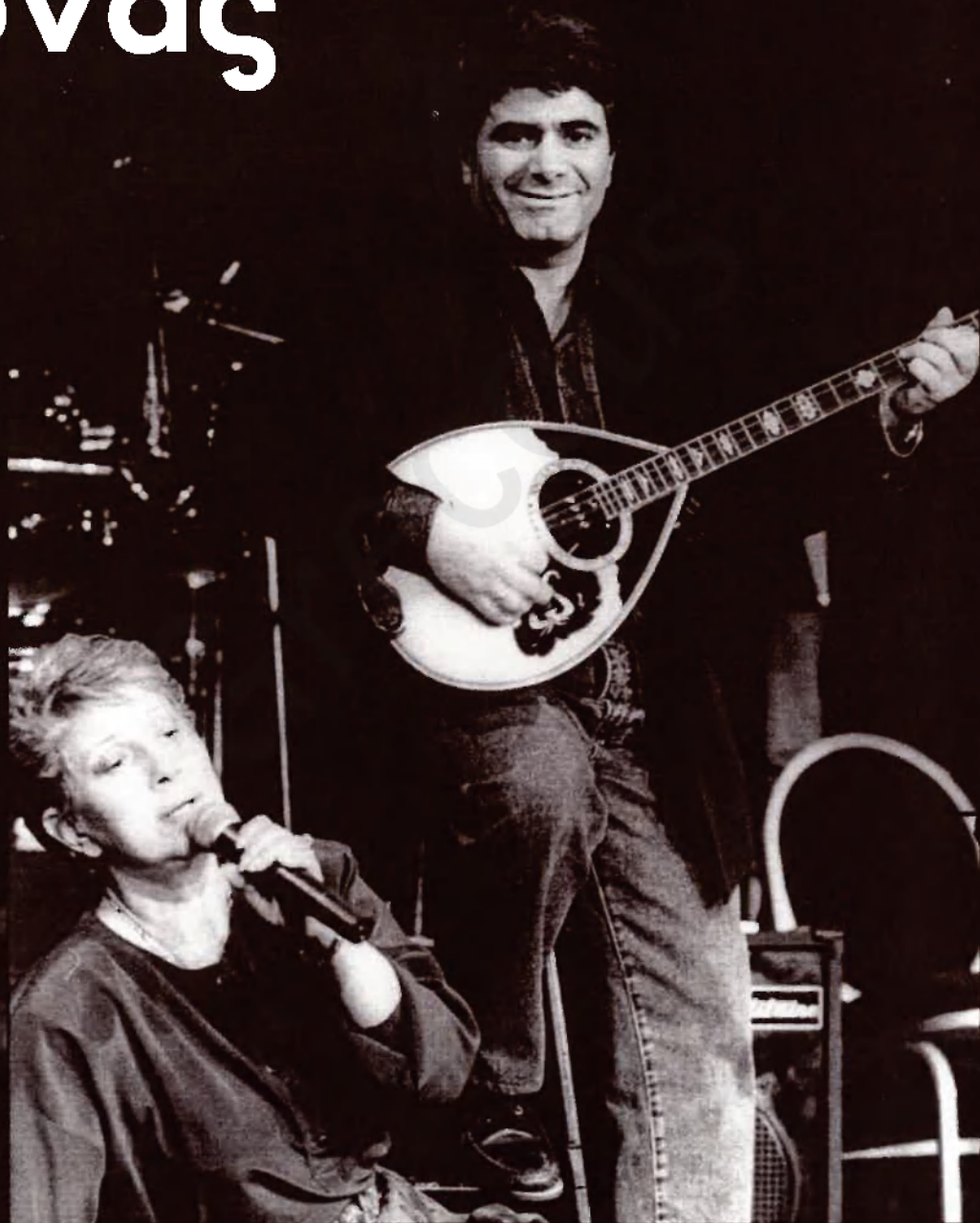
Η ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ ΠΕΡΠΙΝΙΑΔΗ

Πρωταγωνιστής αλλά και εργάτης του λαϊκού τραγουδιού δεν εγκατέλειψε ούτε στιγμή το πάλο και την δισκογραφία. Ακόμη και σήμερα ταξιδεύει στο εξωτερικό, τραγουδά στα πανηγύρια και αρνείται δελεαστικές προτάσεις για εμφανίσεις σε πολυτελή κοσμικά κέντρα. Ο Περπινιάδης είναι ένας άνθρωπος που έχει κάνει τον όρο «Λαϊκός τραγουδιστής» πράξη ζωής. Εδώ και τέσσερις σχεδόν δεκαετίες, ζει στο Χαϊδάρι ευτυχισμένος με την οικογένεια του. Για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά εμφανίστηκε φέτος στο κέντρο *Λάμψη*, στην

Λεωφόρο Πάρνηθος, προσφέροντας στον κόσμο που κατακλύζει το μαγαζί, γνήσιο λαϊκό τραγούδι και αληθινή διασκέδαση. Εδώ και λίγους μήνες κυκλοφορεί από τις εκδόσεις *Προσκήνιο* - *Άγγελος Σιδεράτος* η αυτοβιογραφία του με τίτλο *Πριν το τέλος*, που περιέχει σπάνιο αρχειακό και φωτογραφικό υλικό και όλη την ιστορία ενός ζωντανού θρύλου του λαϊκού τραγουδιού. Την έκδοση προλογίζει ο Πάνος Γεραμάνης. Είχα την τιμή να επιμεληθώ την βιογραφία του σπουδαίου αυτού καλλιτέχνη και ανθρώπου και μέσα απ' το άρθρο αυτό θέλω να τον ευχαριστήσω για την εμπιστοσύνη, την αγάπη και την φιλία του και θέλω να του ευχηθώ δύναμη και υγεία. Για να συνεχίζει να μας προσφέρει μοναδικές κι ανεπανάληπτες στιγμές όπως λίγιοι πα σήμερα ξέρουν και μπορούν να δώσουν.

Δημήτρης Χιονιάς

Πριν από ένα χρόνο περίπου, πήγα στη Θεσσαλονίκη με ένα φίλο, τον κιθαρίστα Δημήτρη Μαρινόπουλο. Ένα βράδι, βρεθήκαμε στο μαγαζί που τραγουδούσαν η Πόλυ Πάνου, η Μαίρη Λίντα, ο Σταμάτης Κόκκοτας, ο Γιάννης Καλατζής και ο Μιχάλης Μενιδιάτης. Εκεί μου γνώρισε το Δημήτρη Χιονιά, που μαζί με το νεαρό και ταλαντούχο Θανάση Βασιλά, ήταν τα μπουζούκια της ορχήστρας. Το μόνο που ήξερα μέχρι τότε για το Χιονιά, ήταν, ότι με το παίξιμό του, είχε σφραγίσει πολλά από τα πιο γνωστά τραγούδια της ελληνικής δισκογραφίας. Από την πρώτη κουβέντα φάνηκε φιλικός και οικείος. Περισσότερα πράγματα για το οδοιπορικό του στη δισκογραφία και στο ελληνικό τραγούδι, έμαθα, όταν ξαναβρεθήκαμε και μιλήσαμε στο σπίτι του, στο Ελληνικό.

μπουζούκι στην πρώτη γραμμή"

Ο Δημήτρης Χιονάς γεννήθηκε στα Παλιά Σφαγεία, στο Κουκάκι, τον Ιούλιο του 1945. Η καταγωγή του είναι από τα Καμπιά Χίου, απ' όπου ήρθαν οι γονείς του στην Αθήνα, το 1922. Από μικρή ηλικία ήρθε σε επαφή με τη μουσική, αφού ο πατέρας του ήταν ερασιτέχνης ουτίστας και τραγουδιστής και από τα τρία αδέρφια του ο μεγαλύτερος, ο Στέλιος, έπαιζε κιθάρα και τραγουδούσε. Στην οικογένεια άνηκε και ο Βασίλης Χειλάς που είχε το γνωστό, τότε, κέντρο Τριάνα. Οι οικονομικές δυσκολίες της οικογένειας, τον ανάγκασαν να σταματήσει το σχολείο στην έκτη δημοτικού, και να αρχίσει να δουλεύει ως ταπετσήρης επίπλων. Όταν σε ηλικία δεκατεσσάρων χρονών ο Χιονάς έπιασε για πρώτη φορά μπουζούκι στα χέρια του, με την παρότρυνση του ξαδέλφου του, Χρήστου Ψαρρού, δε φανταζόταν ότι θα εξελιχθεί σε έναν από τους πολυγραφότερους μπουζουξήδες της ελληνικής δισκογραφίας. Μαζί με το Χρήστο Ψαρρό, αποτέλεσαν ένα από τα καλύτερα ντουέτα της Ελλάδας –μέχρι το 1978 που χώρισαν– μετά από αυτό των Κώστα Παπαδόπουλου και Λάκη Καρνέζη.

Μέχρι σήμερα έχει παίξει σε περίπου 15.000 τραγούδια.

Ανάμεσά τους και τα: «Θα ρίξω μες τις φλόγες την αγάπη σου» (το πρώτο τραγούδι που ηχογράφησε ο Γιώργος Νταλάρας), «Που 'ναι τα χρόνια», «Ο ουρανός φεύγει βαρύς», «Ας παν στην ευχή τα παλιά», «Αλλοτινές μου εποχές», «Πάρε τα χνάρια», «Πού 'σαι Θανάση», «Μάλιστα κύριε», «Τι γλυκό να σ' αγαπούν», «Όταν παίρνω φόρα» κ.ά. και δίσκοι όπως οι *Θαλασσογραφίες* του Μάνου Λοΐζου, το *Νυν και αεί* του Σταύρου Ξαρχάκου, *Ο δρόμος για τα Κύθηρα* του Γιώργου Κατσαρού, *Τελευταία νύχτα* με το Σταμάτη Κόκοτα κ.ά.

Μόλις απολύεται από φαντάρος, το 1967, τον παίρνει μαζί του ο ξάδελφός του, στα παλιά Δειλινά. Στο σχήμα ήταν ο Γρηγόρης Μπιθικιώτης (με μπουζούκι τον Κώστα Παπαδόπουλο), ο Σταμάτης Κόκοτας, η Βίκυ Μοσχολιού και άλλοι. Τον ίδιο χρόνο παίρνει το βάπτισμα του πυρός, στο στούντιο της *Columbia*, ηχογραφώντας, για την *Odeon*, το «Χαδιάρια μου» του Θόδωρου Δερβενιώτη, που τραγουδούσε ο Βαγγέλης Περγινιάδης.

Απία ήταν η ξαφνική απουσία του Θύμιου Στουραίτη από την ηχογράφιση και έτσι ο Ψαρρός, φώναζε το Χιονά στη θέση του. Δεύτερη ηχογράφιση ήταν το «Ρολόι κομπολόι» του Άκη Πάνου με το Δημήτρη Ευσταθίου, πάλι για την *Odeon*, παρουσία του νεαρού τότε, Μάκη Μάτσα. Το αποτέλεσμα ήταν πολύ καλό και ο Μάτσας δίνει εντολή να προτιμάται ο Χιονάς στις ηχογραφήσεις. Από τότε

σχεδόν μέρα παρά μέρα, βρισκόταν στα στούντιο.

Εμφανίστηκε επίσης, παίζοντας μπουζούκι και επτά κινηματογραφικές ταινίες. Πιο γνωστή ήταν ο *Σατράπης* με τον Ντίνο Ηλιόπουλο, το Σταύρο Ξενίδη κ.ά., που γυρίστηκε στον Περιβόλα, στη Νίκαια (1967). Εκεί, ο Δημήτρης Χιονάς, συνόδευε τον Μάνο Παπαδάκη στο «Θα τα κάψω τα ρημάδια τα λεφτά μου» και το Δημήτρη Ευσταθίου στο «Στου Χαροκόπου και στην Καλλιθέα». Το 1977 κάνει τα πρώτα συνθετικά του βήματα, με το τραγούδι «Ο Βοριάς και ο χιονιάς δε με τρομάζουν» (στίχοι Δ. Τσιτομενέα), που ερμήνευσε ο Μάκης Μικαλόπουλος, γιός του γνωστού Πάνου Μικαλόπουλου. Άλλα τραγούδια του κατά καιρούς, έχουν τραγουδίσει η Δούκισσα, ο Βασίλης Καρράς, ο Φίλιππος Νικολάου, ο Βασίλης Παιτέρης κ.ά.

Από το 1967 μέχρι σήμερα έχει εμφανιστεί σε όλες σχεδόν τις «μεγάλες πίστες» δίπλα στους Μπιθικιώτη, Κόκοτα, Μοσχολιού, Δούκισσα (είναι μαζί της από το '72 μέχρι σήμερα), Χριστάκη, Ζαμπέτα, Καλατζή, Πάριο και πολλούς άλλους.

Πάντα χαμηλών τόνων ο Δημήτρης Χιονάς, διακρίνεται για την τεχνική του στο παίξιμο αλλά και την τιμιότητά του στο χώρο. Το 1996 κυκλοφόρησε τον πρώτο προσωπικό του δίσκο *Πρώτη παρουσία*, που περιλαμβάνει δώδεκα οργανικές συνθέσεις. Αυτή την περίοδο βρίσκεται στο στούντιο, ηχογραφώντας την καινούργια του δουλειά.

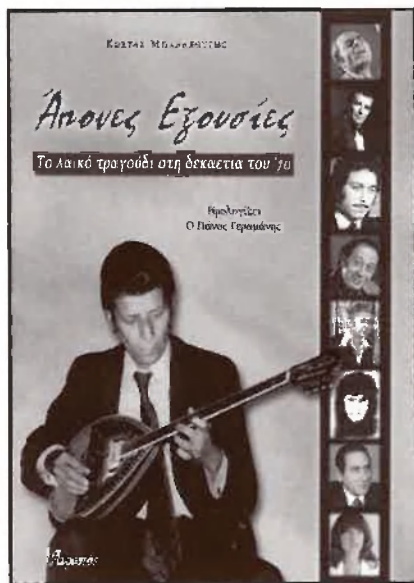

1. Στα «Δειλινά», με το Χριστάκη (1969)

2. Στο «Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας» με το Ζαμπέτα, (1991)

3. Στο «Απόλλων» (1994), Σταμάτης Κρασουνάκης, Δούκισσα, Γιώργος Μαρίνος, κ.ά.

4. Στα «Δειλινά» (1977), Ι. Παλαιολόγου (μπουζούκι), Δούκισσα, Σιράτος Διονυσίου, Δ. Χιονάς.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΛΑΧΟΥΤΗΣ

ΑΠΟΝΕΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ

Το λαϊκό τραγούδι στη δεκαετία του '70

πρόλογος Πάνος Γεραμάνης
Εκδόσεις Ατραπός, 2001, σελ. 220

Ο Κώστας Μπαλαχούτης, με τη μελέτη του *Απונες Εξουσίες* – Το λαϊκό τραγούδι στη δεκαετία του '70, σκιαγραφεί την πορεία του λαϊκού τραγουδιού, έτσι όπως αυτή διαμορφώθηκε, την κρίσιμη δεκαετία του '70 συνδέοντάς τη με τα κοινωνικοπολιτικά γεγονότα εκείνης της περιόδου. Τα πρώτα ακούσματα από το οικογενειακό περιβάλλον και το πάθος του για το λαϊκό τραγούδι, ήταν αυτά που τον οδήγησαν στη συγγραφή του βιβλίου και το αποτέλεσμα τον δικαιώνει. Το βιβλίο είναι χωρισμένο σε δύο βασικά κεφάλαια, με κέντρο τη μεταπολίτευση. Ο συγγραφέας παρακολουθεί βήμα - βήμα το λαϊκό τραγούδι στη δεκαετία του '70 και καταγράφει κάθε του πτυχή, χωρίς να αφήνει κανέναν απ' έξω. Έτσι εκτός από τους μεγάλους του λαϊκού τραγουδιού: Στέλιο Καζαντζίδη, Άκη Πάνου, Στράτο Διονυσίου κ.ά., υπάρχουν και ονόματα όπως του Γιώργου Κοινούση, της Φωτεινής Μαυράκη, του Περικλή Περάκη. Δε λείπουν βέβαια και οι συνθέτες του έντεχνου λαϊκού τραγουδιού: Θεοδωράκης, Χατζιδάκις, Ξαρχάκος Λοΐζος, Λεοντής, Μαρκόπουλος καθώς και τραγουδιστές όπως Νταλάρας, Αλεξίου, Πάριος Μητροπάνος, Γαλάνη, Βίσιση. Το πλήθος των πληροφοριών και στοιχείων, οι μαρτυρίες πρωταγωνιστών, τα βιογραφικά και οι φωτογραφίες, κάνουν το βιβλίο του Κώστα Μπαλαχούτη να κατέχει σημαντική θέση στη –φτωχή μέχρι σήμερα– βιβλιογραφία του λαϊκού τραγουδιού.

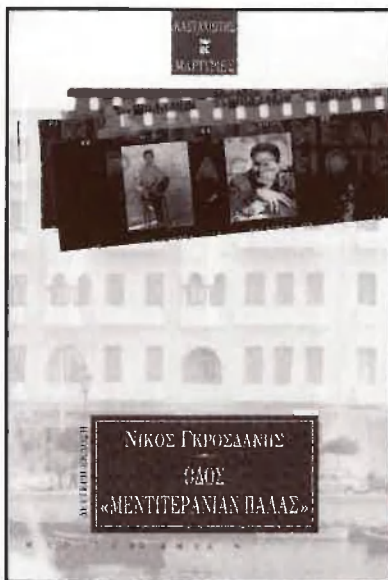
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΜΑΪΗΣ

ΣΟΦΙΑ ΒΕΜΠΟ

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εκδόσεις Κέδρος, 2001, σελ. 317

Ο Ανδρέας Μαμάης –ηθοποιός και μουσικός– σε νεαρή ηλικία γνώρισε τη Σοφία Βέμπο, συνδέθηκε φιλικά μαζί της και υπήρξε ο τελευταίος συνοδός της στο πιάνο. Το βιβλίο του *Σοφία Βέμπο – Η φωνή της Ελλάδας*, αναφέρεται στη ζωή της δημοφιλούς ερμηνεύτριας, από την παιδική της ηλικία μέχρι τις τελευταίες στιγμές της ζωής της, το Μάρτη του 1978. Η Σοφία Βέμπο, όπως αναφέρει ο συγγραφέας, τραγούδησε για πρώτη φορά μπροστά σε κοινό, τον Οκτώβριο του 1933, στη Θεσσαλονίκη. Με τον ερχομό της στην Αθήνα τον ίδιο χρόνο, εμφανίζεται στο θέατρο *Κεντρικόν*, στην επιθεώρηση «Παπαγάλος», όπου ο επιχειρηματίας την παρουσιάζει ως τσιγγάνα. Ακολούθησε ο πρώτος της δίσκος και η συμμετοχή της στην πρώτη ομιλούσα ταινία *Προσφυγοπούλα*. Χαρακτηριστική ήταν και η εμμονική της συνεισφορά στον πόλεμο, όπως αναλυτικά περιγράφεται στις σελίδες του βιβλίου. Για τον Ανδρέα Μαμάη, η Βέμπο ήταν κάτι παραπάνω από φίλη: «Έμεινε στην καρδιά μου ζωντανή και συγκλονιστική όπως ο θρηνητικός ήχος της καμπάνας της Μεγάλης Παρασκευής, όπως το *Τη Υπερμάχω Στρατηγώ τα Νικητήρια*».

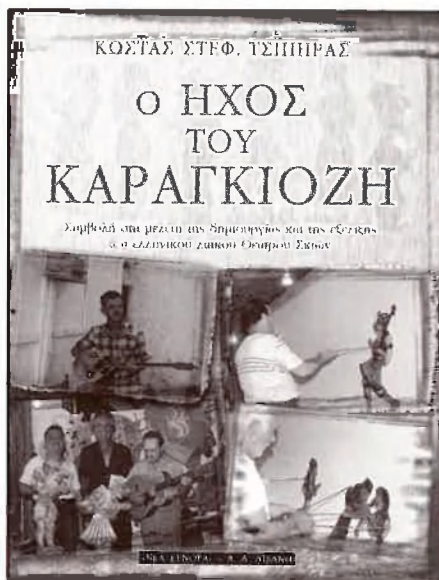

ΝΙΚΟΣ ΓΚΡΟΣΔΑΝΗΣ

ΟΔΟΣ «ΜΕΝΤΙΠΕΡΑΝΙΑΝ ΠΑΛΑΣ»

Εκδόσεις: Καστανιώτης, 2001, σελ.555

Το θρυλικό ξενοδοχείο Μεντιπερανίαν Πάλας, που βρισκόταν στην παραλία της Θεσσαλονίκης, ταύτιστηκε με το φεστιβάλ κινηματογράφου, τη δεκαετία του '60 και '70. Μέχρι το 1978 που κατεδαφίστηκε, φιλοξένησε στα δωμάτιά του ηθοποιούς, σκηνοθέτες, ανθρώπους του θεάτρου, των γραμμάτων και της μουσικής. Ανάμεσά τους ο Μάνος Χατζιδάκις, ο Γιάννης Τσαρούχης, η Μελίνα Μερκούρη, ο Ζυλ Ντασέν, ο Οδυσσέας Ελύτης, η Τζένη Καρέζη και πολλοί άλλοι. Ο Νίκος Γκορσδάνης, νεαρός σερβιτόρος τότε στο Μεντιπερανίαν Πάλας, έζησε από κοντά τα πολιτιστικά δρώμενα και τους πρωταγωνιστές τους. Ξεχωριστή στιγμή γι' αυτόν, ήταν η γνωριμία με το Μάνο Χατζιδάκι, που αποτελεί και τον πυρήνα του αυτοβιογραφικού του βιβλίου Οδός «Μεντιπερανίαν Πάλας». Οι αναμνήσεις του συγγραφέα, όπως αποτυπώθηκαν στις σελίδες του βιβλίου του, καταγράφουν μια ολόκληρη εποχή, που σημάδεψε την πολιτιστική ζωή της Ελλάδας. Πολλά από τα μυθικά πρόσωπα που πέρασαν δίπλα του, στάθηκαν αφορμή να αλλάξει η ζωή του και να ανακαλύψει ένα κόσμο διαφορετικό.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦ. ΤΣΙΠΗΡΑΣ

Ο ΗΧΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ

Συμβολή στη μελέτη της δημιουργίας και της εξέλιξης του ελληνικού λαϊκού Θεάτρου Σκιών

εκδόσεις «Νέα Σύνορα» - Α. Α. Λιβάνη, 2001, σελ 359 + 64 με φωτογραφίες

Για τους περισσότερους, οι παραστάσεις του Καραγκιόζη, είναι συνδεδεμένες με τα παιδικά τους χρόνια. Από την παιδική ηλικία άρχισε και η γνωριμία του Κώστα Τσίπηρα με το Θέατρο Σκιών και συνεχίστηκε για πολλά χρόνια. Συγκεντρώνοντας υλικό για το Θέατρο Σκιών από τη δεκαετία του '70, γνωρίζοντας πολλούς καραγκιοζοπαίκτες αλλά και μαθητεύοντας δίπλα σε ορισμένους από αυτούς, παρουσιάζει το πόνημά του *Ο ήχος του Καραγκιόζη*, το οποίο χαρακτηρίζει «Συμβολή στη μελέτη της δημιουργίας και της εξέλιξης του ελληνικού Θεάτρου Σκιών». Το βιβλίο αποτελείται από οκτώ κεφάλαια. Τα τέσσερα πρώτα περιλαμβάνουν: *Καταγωγή του ελληνικού λαϊκού Θεάτρου Σκιών, Θέατρο ή θέατρα Σκιών, Οθωμανικό ή τουρκικό Θέατρο Σκιών, – Σύγκριση του με το ελληνικό, Η εμφάνιση του Θεάτρου Σκιών στον ελληνικό χώρο και οι αρχαίω περιόδοι στις οποίες αναπτύχθηκε μέχρι τις μέρες μας*. Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στη δομική ανάλυση των παραστάσεων και στο ρεπερτόριο του ελληνικού Θεάτρου Σκιών, όπου παρατίθενται και αποσπάσματα διαλόγων. Ακολουθούν τα κεφάλαια: *Ο χώρος και τα πρόσωπα του ελληνικού λαϊκού Θεάτρου Σκιών, Τέχνη και τεχνική – Από την πλαστικότητα της ζωγραφικής στα σύνεργα και στην αρχιτεκτονική του Θεάτρου Σκιών και το τελευταίο Οι Έλληνες καραγκιοζοπαίχτες* όπου ο συγγραφέας σκιαγραφεί τα πορτρέτα τριάντα καραγκιοζοπαίκτων. Η έκδοση στο σύνολό της είναι φροντισμένη και περιλαμβάνει πλούσια εικονογράφηση και σπάνιο υλικό, που προέρχεται από το αρχείο του συγγραφέα. Να επισημάνουμε ότι τα έσοδα από την πώληση του βιβλίου θα διατεθούν για την ενίσχυση του Κέντρου Έρευνας και Μελέτης του Ελληνικού Θεάτρου Σκιών.

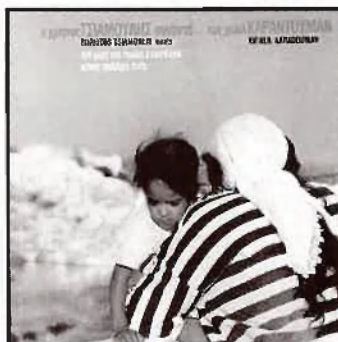

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΡΑΝΤΑΚΟΣ

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ...
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ
M RECORDS

Χωρίς τυμπανοκρουσίες, με όχημα τις μουσικές του Γιάννη Γερογιάννη και τους στίχους του Τάσου Σαμαρτζή (ο οποίος τελευταία δεν εμφανίζεται συχνά), μας συστήνεται ο νέος ερμηνευτής, Γιώργος Περαντάκος. Λαϊκά κατά βάση τραγούδια, με στοιβαρή ερμηνεία, που ξεφεύγουν από την ευτέλεια και την ταχύτητα με την οποία κατασκευάζονται πια οι δίσκοι και χωρίς να κατατρέχονται από την αγωνία για το κραυγαλέο, το σουξέ. Σίγουρα δεν υπάρχει παρθενογένεση στις μουσικές που γράφονται σήμερα, μιας και τα καλύτερα ζειμπέκικα, απάλικα, χασάπικα κ.λπ., έχουν γραφτεί. Όμως οι μουσικές του Γερογιάννη, ενώ ακολουθούν τη πεπατημένη κατορθώνουν να διαφοροποιηθούν και να αποκτήσουν υπόσταση και ταυτότητα. Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στους στίχους του Σαμαρτζή που δεν εξαντλούνται σε μια θεματολογία αποκλειστικώς ερωτική, αλλά καταπίνουν και με προσωπικά αδιέξοδα, χωρίς να λείπει και το στοιχείο της σάτιρας (θα 'θελα και μια φεράρι, να την πάω να τρακάρει, να μη μείνει ούτε φανάρι για ενθύμιο...). Την ενορχήστρωση του υλικού έχει αναλάβει ο Αλέξης Βάκης και στο μπουζούκι ο Βιρτουόζος του είδους, Μανώλης Πάππος.

Αντρέας Ντούσκας

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΙΑΜΟΥΛΗΣ

Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΙΑΜΟΥΛΗΣ
ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟΝ
ΧΑΛΙΛ ΚΑΡΑΝΤΟΥΜΑΝ

ΣΤΑ ΜΕΡΗ ΠΟΥ ΠΟΝΑ Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ
LYRA

Στα μέρη που πονά η νοσταλγία, κυκλοφορούν τα καλύτερα υλικά, που σμιλεύουν τη ψυχή και φέρνουν κοντά δύο σημαντικούς μουσικούς, από τη μια και από την άλλη μεριά του Αιγαίου. Ο Χρήστος Τσιαμούλης και ο Χαλίλ Καραντουμάν (εξαιρετός σολίστας του κανονιού και τραγουδιστής) συναντήθηκαν τον περασμένο χειμώνα στη σκηνή του Αερικού, κι από 'κείνη την πανδαισία και την ανταλλαγή ήχων, προέκυψε αυτή η ζωντανή ηχογράφηση. Δουλειά που έχει ιδιαίτερη αξία, αφού περικλείει και προάγει το εθνίκ, με την κυριολεκτική έννοια του όρου, καθώς ο Χαλίλ ξεδιπλώνει την αυτοσχεδιαστική του ικανότητα κι αφήνει να φανεί η φαντασία, η γνώση και η μεγάλη εμπειρία. Το λιτό και δόλου βερμπαλιστικό παίξιμό του αφήνει να φανεί η μελέτη και η πειθαρχία του λόγιου μουσικού, η βιωματική εμπειρία και το σπάνιο ένστικτο. Το CD περιλαμβάνει τραγούδια του Χρήστου Τσιαμούλη, της κοινής νησιώτικης μας παράδοσης και τραγούδια της Πόλης. Πολύτιμη αρωγός, αναδεικνύεται η Καίτη Κουλλιά και οι μουσικοί που συνόδευσαν τους δύο τραγουδοποιούς. Μια δουλειά με σημείο αναφοράς το «σεβντά» και τη σημασία του, έτσι όπως αυτή προκύπτει από τα παραδοσιακά τραγούδια. Ο «σεβντάς» είναι μια εσωτερική κατάσταση ανώτερη από το μεράκι και δηλώνει μια κατάσταση μαρτυρίου από το πόνο της προσμονής μιας ζωής, που νιώθουμε πως δε θα ζήσουμε ποτέ.

Αντρέας Ντούσκας

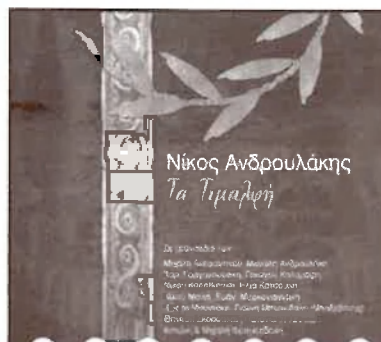

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΝΩΓΕΙΩΝ

ΑΝΟΙΞΑ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙ
ΚΑΙ ΣΕ ΘΥΜΗΘΗΚΑ

LYRA

Πιστός στις μουσικές του αρχές, με το μαντολίνο του ανά χείρας, ακούραστος εργάτης και φορέας του ερωτικού λόγου επανέρχεται στη δισκογραφία ο Λουδοβίκος με τραγούδια φορτωμένα αλήθειες αφού το ερέθισμα τους είναι βιωματικό υλικό φιλτραρισμένο και επεξεργασμένο από το ιδιότυπο κωνευτήρι ήχων και λόγων του. Αναγνωρίζουμε και σ' αυτή τη δουλειά του, το ταλέντο του να παραμένει βαθύτατα λυρικός, να εξυψώνει τα συναισθήματα και να τα ανάγει σε τραγουδιστική τέχνη, με το δαιμόνιο ενός γνήσιου Κρητικού, αφού όλα του τα τραγούδια έλκουν στοιχεία από τη Κρητική παράδοση, πλήρως όμως αφομοιωμένα. Καταλυτικό ρόλο σ' αυτή τη δουλειά, φαίνεται πως αποτελεί (με το πρώτο άκουσμα) η συνάντησή του με το Ρωμανό το μελωδό (Ην δε σκοτία αλλ' εκείνην πόθος κατέλαμπεν - Βρισκόταν στο σκοτάδι, αλλά εκείνην ο πόθος εφώτιζε). Είναι ίσως από τους λίγους που κατορθώνει όχι να δημιουργεί ατμόσφαιρα, αφού αυτή είναι εξασφαλισμένη, αλλά να φτιάχνει ανάγλυφους, ρυθμικούς ήχους και όχι συνοδευτικές μουσικές για στίχους. Συνεπικουρούμενος εδώ από το Νιόνιο (Βλέπε : Σαββόπουλο), τον Αργύρη Μπακιρτζή και την Όλια Λαζαρίδου, που πάνω από τάφο τραγουδά αφηγηματικά το θρήνο της αγάπης της Ερμιόνης,

ΝΙΚΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

ΤΑ ΤΙΜΑΛΦΗ

ALFA

Με τα *Τιμαλφή* δίνει το δισκογραφικό του παρών ο Νίκος Ανδρουλάκης, ύστερα από απουσία, σχεδόν τεσσάρων χρόνων από τη δισκογραφία. Με τη δουλειά αυτή, καταφέρνει να βρει το δρόμο του και να πάρει τη θέση που του αξίζει, στο χώρο του τραγουδιού. Τα *Τιμαλφή* περιλαμβάνουν εννέα τραγούδια από την πλούσια κρητική παράδοση, με την υπογραφή των: Φουσταλιέρη, αδελφών Φραγκιαδάκη, Μπαζεβάνη, Σκορδαλού, Μουντάκη, Μαρκογιαννάκη, Μανιά, αλλά και του Τούντα, που με μαστοριά τα ερμηνεύει ο Ανδρουλάκης. Τραγούδια που μεγάλωσαν και συγκίνησαν πολλές γενιές και συνεχίζουν να ακούγονται με την ίδια φρεσκάδα και στις μέρες μας. Δίπλα σ' αυτά τα αριστουργήματα, υπάρχουν και πέντε καινούρια τραγούδια, ως μια προσπάθεια συνέχειας και ανανέωσης, αυτής της παράδοσης. Σίγουρα είναι τόλμημα, τόσο από πλευράς στίχου όσο και μουσικής, να συνυπάρξουν με άλλα, καταξιωμένα στο χρόνο. Οι δημιουργοί φαίνεται πως έδωσαν τον καλύτερό τους εαυτό και το αποτέλεσμα ικανοποιεί ίσως και τον πιο απαιτητικό ακροατή. Τους στίχους στα νέα τραγούδια έγραψε ο Ηλίας Κατσούλης, και τους μελοποίησαν Κρητικοί λυράρηδες της παλιάς και της εντελώς νέας σκηνής: Γιώργος Καλομοίρης, Χαράλαμπος Γαργαουράκης, Μανώλης Ανδρουλάκης, Μιχάλης Αλεφαντινός και Νίκος Καραβιράκης. Στο τελικό αποτέλεσμα συμβάλει θετικά και η ενορχηστρωτική φροντίδα του Γιάννη Παπαζαχαριάκη που

